

גנזי קדם

שנתון לחקר הגניזה

גנזי קדם

שנתון לחקר הגניזה

כרך

ה'

תשע"ד

העורך

י' צבי שטמפר

ועדת המערכת:

חגי ברשמי (האוניברסיטה העברית בירושלים), מנחם בן-ששון (האוניברסיטה העברית),
ירחמיאל ברודי (האוניברסיטה העברית), י' צבי שטמפפר (האוניברסיטה העברית ומכון בן-צבי)

מועצת מערכת בינלאומית:

יעקב אלמן (אוניברסיטת ישיבה), ג'יימז דיאמונד (אוניברסיטת ווטרלו),
נחמן דנציג (בית המדרש לרבנים באמריקה), מרק' ר' כהן (אוניברסיטת פרינסטון),
מנחם כהנא (האוניברסיטה העברית), שרה סטרומזה (האוניברסיטה העברית),
מרדכי ע' פרידמן (אוניברסיטת תל-אביב), סטפן ק' רייף (אוניברסיטת קיימברידג')

עיצוב העטיפה והסדרה: דבורה ליפשיץ

עריכה לשונית: יחזקאל חובב

עריכת לשון אנגלית: חיה לבבי פיינשטיין

הבאה לדפוס: אביחי גמדני

עימוד: יוגב ברדה

הדפסה: גאלה קדם דפוס בע"מ, קדימה, ישראל

הפקה: יהודית לובינשטיין ויצטום

בעטיפה:

Ms. CUL T-S 16.378

מודפס באדיבות מועצת המנהלים של ספריית אוניברסיטת קיימברידג'

נדפס בישראל

גנזי קדם מופק בידי מכון בן-צבי של יד יצחק בן-צבי והאוניברסיטה העברית בירושלים
עבור פרויקט פרידברג לגניזה.

© כל הזכויות שמורות לפרויקט פרידברג לגניזה.

ISSN 1565-7353

מפעל משותף של Jewish Manuscript Preservation Society

ופרויקט פרידברג לחקר הגניזה.

להזמנות:

יד יצחק בן-צבי, ת"ד 7660, ירושלים 91076, bookstore@ybz.org.il

תוכן עניינים

חלק עברי

7	דבר המערכת
	מסמכים מאפגאנסטאן בספרייה הלאומית
9	אופיר חיים
	קטעי 'חרבא דמשה' בגניזת קהיר
29	יובל הררי
	סדר קריאת התורה בימות החול ובשבת במנחה מתקופת הגאונים
93	מרדכי דב וינטרויב
	שיר שבח חדש בכתב ידו של אברהם בן שלמה
121	ירון לישע
	דיון משווה בפירוש יפת בן עלי למראות הנבואה בירמיהו ובעמוס
129	מירב נדלרעקירב
	ספר התורה בהיכל ה' הוא העותק ('נסכ'ה) שכתב משה:
	פירוש יפת בן עלי למלכים ב' כב, א – כג, ג
157	מאירה פוליאק ואילנה ששון

ביקורת ספרים

	שרידי תשובות בהלכה מאוצרות גניזת קהיר
193	אברהם דוד

חלק לועזי

7*

דבר המערכת

9*

חוברת מרשמים מאגיים בארמית בבליית יהודית מגניזת דמשק
גדעון בוהק ומתיו מורגנשטרן

45*

אהבה אלוהית וגאולת ישראל – סדר חדש לשביעי של פסח
ואוט ון־בקום ונאויה קצומטה

98*

תקצירי המאמרים העבריים

דבר המערכת

אנו שמחים להגיש את כך העשור של 'גנזי קדם': שנתון לחקר הגניזה'. המילה 'גניזה' משמשת שם קיבוצי לגניזות הפזורות ברחבי העולם, והכרך שלפנינו מדגים יפה את המגוון הרחב של הסוגה ואת הפריחה במחקרה. לראשונה מתפרסמים כאן טקסטים מגניזת אפגניסטן שנחשפה לא מכבר, טקסטים מגניזת דמשק שנתגלתה מחדש לאחר שנים של שכחה, לצד טקסטים חדשים מן הגניזות הידועות של קהיר: בית כנסת בן עזרא ובית הכנסת הקראי. רבגוניותו של חקר הגניזה ניכר אף הוא בכרך העשור, שכן מיוצגים בו תחומי מחקר שונים: המקרא ופרשנותו, ליטורגיה, היסטוריה, הלכה, בלשנות, מגיה ועוד.

מטרתו של השנתון לשמש במה ייחודית למחקרי הגניזה, מתוך תקווה שהטקסטים המתפרסמים בו מן הגניזות השונות והמחקרים המלווים אותם יעשירו את לימודי היהדות המסורתיים והאקדמיים וכן את לימודי האסלאם.

חקר הגניזה התפתח בצעדי ענק בעשור האחרון עם הקמתו של פרויקט פרידברג, ש'גנזי קדם' נמנה עם מפעליו. כחלק מהתפתחות זו, וכדי לסייע לקוראים, תוטמע המהדורה הדיגיטלית של כתב העת שבאתר המרשתת של פרויקט פרידברג ותסונכרן עם התמונות ועם המידע הביבליוגרפי המצויים במאגר. הקורא יוכל לעיין ישירות בקטעי הגניזה המופיעים בשנתון על ידי לחיצה על הקישורית שבאתר.

ל'גנזי קדם' ניתן להציע מאמרים בעברית ובאנגלית. למובאות ארוכות בכל שפה שאיננה שפת המאמר יש לצרף תרגום, וכן תקציר באנגלית למאמרים בעברית. את המתכונת של המאמרים (כולל סגנון ההפניות וכדומה) יש לקבוע על פי ההנחיות לכותב המובאות בכרך התשיעי.

ניתן לשלוח מאמרים למכון בן צבי, ת"ד 7660, ירושלים 91076. כמו כן ניתן לפנות בשאלות או לשלוח מאמרים לעורך, ד"ר י' צבי שטמפפר: zvi56@ybz.org.il.

שמות המחברים המשתתפים בכרך זה

גדעון בוחק
המחלקה ללימודי התרבות העברית, אוניברסיטת תל-אביב

אברהם דוד
האוניברסיטה העברית

יובל הררי
המחלקה לספרות עברית – החטיבה ללימודי פולקלור, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

מרדכי דב וינטרוב
ביתר עילית

ואוט ון-בקום
המרכז ללימודי המזרח התיכון, אוניברסיטת גרונינגן, הולנד

אופיר חיים
החוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון, האוניברסיטה העברית

ירון לישע
אוניברסיטת בראילן והאקדמיה ללשון העברית

משה מורגנשטרן
המחלקה ללשון עברית, אוניברסיטת תל-אביב

מירב נדלר
המחלקה לערבית, אוניברסיטת בראילן

מאירה פוליאק
החוג ללימודי התרבות העברית, מגמת מקרא, אוניברסיטת תל-אביב

נאויה קצומטה
אוניברסיטת קיטוריפן

אילנה ששון
החוג ללימודי התרבות העברית, מגמת מקרא, אוניברסיטת תל-אביב

סדר קריאת התורה בימות החול ובשבת במנחה מתקופת הגאונים

מרדכי דב וינטרויב

לקריאת התורה בציבור מדי שבת בשבתו לא הייתה מסגרת קבועה ומחייבת בזמן תקנתה ולא נקבע מה לקרוא ואיך לקרוא. ניתן לזהות את התקבעותם של מנהגי הקריאה לאורך השנים¹: בבבל התקבעה הקריאה בתורה בשלב מוקדם יחסית לארץ ישראל², והיא נקראה במחזור שנתי קבוע, שהסתיים בסביבות חודש תשרי³. לגבי החלוקה הפנימית של הקריאה בכל שבוע ושבוע – מה יקרא כל אחד מן הקוראים – ידוע על נוהג מחייב רק בפרשה אחת, היא פרשת האזינו, שבה היה מקובל לחלק את

* ברצוני להודות לאפרים בנימין כספי, ליעקב ישראל סטל, לפרופ' יוסף עופר ולעורך ד"ר י' צבי שטמפפר על הערותיהם המחכימות למאמר זה.

1 ראה: "מ אלבוגן, התפילה בישראל בהתפתחותה ההיסטורית, תל-אביב תשל"ה², פרק שלישי, עמ' 117–131; ע' פליישר, 'קריאה חד-שנתית ותלת-שנתית בתורה בבית הכנסת הקדום', תרביץ, סא (תשנ"ב), עמ' 25–43 (=הנ"ל, תפילות הקבע בישראל בהתהוותן ובהתגבשותן, בעריכת ש' אליצור וט' בארי, ירושלים תשנ"ב, א, עמ' 155–173).

2 על מגוון המנהגים בחלוקה של קריאת התורה בארץ ישראל לפי המחזור התלת-שנתי ראה בייחוד: ע' פליישר, 'הערות לצביון המחזור התלת-שנתי של הקריאה בתורה כמנהג ארץ ישראל', תרביץ, עג (תשס"ד), עמ' 83–124 (=הנ"ל, תפילות הקבע, שם, עמ' 175–216). לדעה חולקת ראה: שלמה נאה, 'סדרי קריאת התורה בארץ-ישראל: עיון מחודש', תרביץ, סז (תשנ"ח), עמ' 167–187; הנ"ל, 'על המחזור השבעי שנתי של הקריאה בתורה בארץ ישראל', שם, עד (תשס"ה), עמ' 43–75. נאה סבור שחלוקת הקריאה בארץ ישראל הייתה קבועה. על המחזור החד-שנתי בארץ ישראל ראה: ע' פליישר, 'לוח מועדי השנה בפיוט לקיליר', תרביץ, נב (תשמ"ג), עמ' 223–272 (=שם, עמ' 357–406); ד' רוזנטל, 'על קריאת התורה במחזור חד-שנתי בארץ ישראל', תרביץ, נג (תשמ"ד), עמ' 144–148 (תגובה למאמרו של פליישר); צ"א שטיינפלד, 'על שיטת הקריאה בתורה של הקילירי', תרביץ, נה (תשמ"ו), עמ' 266–267 (תגובה למאמרו של פליישר); ע' פליישר, 'תשובה', שם, עמ' 268; פליישר, קריאה חד-שנתית (לעיל, הערה 1).

3 על מועד סיום הקריאה בבבל ראה: אלבוגן (לעיל, הערה 1), עמ' 126; א' יערי, תולדות חג שמחת תורה, ירושלים תשכ"ד, עמ' 18–20; מ"א בלוי ומ"ד וינטרויב, 'לסיים ולהחל בגיל ומורא', קולמוס (מוסף תורני של עיתון 'משפחה'), 80 (סוכות תש"ע), עמ' 18–22; י' לנדי, 'הערות בענין סדר הקריאה בשמחת התורה', דאצ"ה, 63–64 (י"ד בתשרי תש"ע), עמ' 1–2; י' עופר, 'בג המלך – פת וילך: על מנהג עתיק של קריאת פרשת השבוע במחזור השנתי', דף שבועי של אוניברסיטת בראילן, מס' 984, פרשת ניצבים וראש השנה תשנ"ב, עמ' 1–3.

הפרשה לפי החלוקה שנהגו הלויים בזמן ששרו בבית המקדש, ואף זאת רק בקריאה המלאה של הפרשה – בשחרית של שבת.⁴ לגבי הקריאה של שאר פרשיות השבוע, ובקריאת התורה בימות החול ובשבת במנחה אף בפרשת האזינו,⁵ לא היה נוהג מחייב.⁶ אמנם, בכתבי יד אירופיים מן המאה השתים עשרה ואילך ניתן למצוא חלוקה פנימית של הקריאה לפי העולים לתורה,⁷ ומסורת חלוקה נוספת קיימת בכתבי יד תימניים

4 בבלי, ראש השנה לא ע"א. וראה גם: ירושלמי, מגילה ג ח, עד ע"ב; מהדורת האקדמיה ללשון העברית, עמ' 767, שורות 4–5. על חלוקת הקריאה של פרשת האזינו ופתרון הסימן הז"ו ל"ך, ראה להלן, הערה 56.

5 לגבי חלוקת הקריאה של פרשת האזינו בשני ובחמישי ובשבת במנחה ראה: מ"מ הוויג, 'הערות ועדכונים', אור ישראל, כט (תשרי תשס"ג), עמ' רלב. והשווה למנהג 'סדר הקריאה' (להלן, עמ' 117).

6 השווה לכך את דברי המאירי (קריית ספר, א, מהדורת י' רוזנברג, ירושלים תשע"ב, מאמר חמישי, חלק שני, עמ' קל): 'קריאות שבשאר ימות השנה ושבחות ומועדים אין מנינים ידוע, אלא שהחזן מקרא כרצונו, אלא שמשתדל להתחיל יפה ולסיים יפה, אלא שבפרשת האזינו הולכין על סדר הז"ו ל"ך'. על חלוקת הקריאה לעולים ראה: י' זימר, 'הפסקות בפרשיות ובסדרות התורה', סיני, סח (תשרי-אדר תשל"א), עמ' קסב-קעב (=הנ"ל, עולם כמנהגו נוהג, ירושלים תשס"ז, עמ' 152–162. בפרסום זה ישנם שינויים ותוספות לעומת המאמר המקורי); הרב ב"ש המבורגר, מנהגים דק"ק וורמיישא, ב, ירושלים תשנ"ב, עמ' קצב, הערה 1; א' קצנלנבוגן, 'חלוקת פרשות התורה לפי מנין שבעה קרואים', סיני, קיט (שבט-אדר תשנ"ז), עמ' רכד-רמה; ר' שר שלום, 'מנהגי חלוקת הפרשות לשבעה קרואים', סיני, קכב (אב-אלול תשנ"ח), עמ' ריד-ריט; ג' אבערלאנדער, 'בענין חלוקת פרשיות התורה לשבעה קרואים', אור ישראל (מאנסי), ה, ד (כ' בסיוון תש"ס), עמ' קס-קסב; E. Stulberg, 'The Last Oral Torah? The Division of the Torah into Aliyot', *Jewish Studies, an Internet Journal*, 8 (2009), pp. 183–202 (כתב העת ניתן לקריאה ולהורדה בכתובת האינטרנט: www.biu.as.il/js/jsis); י"ש שפיגל, 'פתחי תפילה ומועד', ירושלים תש"ע, עמ' 137–163.

7 ל"י מינכן 212, תורה, כתיבה אשכנזית, המאה השתים עשרה, מתעד את הקריאה של שבעת הקרואים בשבת בשחרית; כ"י אוקספורד, קריסטי קולג' 133, סידור צרפתי מן הרבע האחרון של המאה השתים עשרה, עמ' א338–א339, מציין את תחום הקריאה בשני ובחמישי ובשבת במנחה, אך אין מפורטת בו החלוקה הפנימית בין העולים (תודתי ללוי יצחק חריטן על שהפנה אותי לכתב יד זה). קצנלנבוגן (לעיל, הערה 6) זיהתה רשימות של חלוקת הקריאה החל מן המאה השלוש עשרה. חשוב לציין כי המקורות האירופיים שהובאו הם המקורות המוקדמים ביותר שאנו מצפים למצוא בהם עדויות על חלוקת הקריאה בתורה. אכן, לא נשתמרו כתבי יד אירופיים של המקרא הקודמים למאה השתים עשרה. ראה: י"ש פנקובר, 'צורת הטעם "זרקא" וזמנו של ספר הזוהר', קבלה, יג (תשס"ה), עמ' 271–291; וראה במיוחד שם, עמ' 281–285 ובהערות; הנ"ל, 'נוסח התורה בכתבי יד שכתבו חכמי אשכנז הראשונים במאות העשירית – השתים עשרה', שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום, יז (תשס"ז), עמ' 280 והערה 1; י' פרץ, התורה בכתבי יד, בתיקוני סופרים ובספרי תורה אשכנזיים בתקופת ימי הביניים: נוסח, פרשיות פתוחות וסתומות וצורות השירות, עבודת דוקטור, אוניברסיטת ברא"ל, רמת גן תשס"ח, עמ' 7, 20. הוא מציין לכתב יד אשכנזי יחיד מן המאה השתים עשרה. כך הוא המצב גם בסידורי תפילה הסידור הצרפתי הנזכר הוא הסידור הקדום ביותר שקיים במסורת צרפת. ראה: י"מ תא שמע, התפילה האשכנזית הקדומה: פרקים באופייה ובתולדותיה, ירושלים תשס"ג, עמ' 144 ואילך; מ' חלמיש, יחי – חי

של התורה החל במאה הארבע עשרה.⁸ ואולם, השאלה החשובה עדיין נותרה ללא מענה: האם חלוקה קבועה לפי העולים לתורה היא יצירה של יהודי אירופה בתקופת הראשונים או שמא מקורה כבר במזרח בתקופה קדומה יותר?⁹ במאמר זה אפרסם חיבור מתקופת הגאונים בבבל הכולל את סדר חלוקת הקריאה בימי החול, במנחה בשבתות ובמועדים מיוחדים (להלן 'סדר הקריאה'). אכן, החיבור קובע את החלוקה לפי העולים, ומתברר ממנו כי חלוקה זו מקורה כבר בתקופת גאונים בבל. כמו כן, מופיעים בחיבור זה מנהגי קריאה ייחודיים שנהגו בתקופה קדומה ונכחדו במשך הדורות.

א. תיאור כתב היד

כתב היד הוא קונטרס בן ארבעה גיליונות (ביפוליו), המורכב מן הקטעים הבאים: קיימברידג', T-S AS 139.141: מן הגיליון הראשון (החיצוני בקונטרס) נשארה רק פינתו הימנית התחתונה (עמ' 1-2). חלקו האחר (עמ' 15-16) טרם נמצא.¹⁰ קטע זה מתפרסם כאן לראשונה.¹¹ בודפשט, גניזה 430: הגיליון השני של הקונטרס (עמ' 3-4, 13-14). קטע זה פרסם רות.¹² אוקספורד, MS heb. e.45/5,6: הגיליון השלישי של הקונטרס (עמ' 5-6, 11-12), פורסם בידי עופר.¹³

- העולמים, זכר דבר לעבדך: אסופת מאמרים לזכר דב רפל, בעריכת ש' גליק, ירושלים תשס"ז, עמ' 410 (=הנ"ל, חקרי קבלה ותפילה, באר שבע תשע"ב, עמ' 119).
- 8 כן לפי מידע שמסר לי בטובו הרב משה רצאבי מבני-ברק.
- 9 במקורות גאונים רבים מופיעה חלוקת הקריאה לעולים לקריאות של ראש חודש, סוכות וחנוכה (ראה: ב"מ ליון, אוצר הגאונים, ה: מגילה, ירושלים תרצ"ג, עמ' 56-58), אבל במועדים אלו ישנה בעיה הלכתית בחלוקת הקריאה ולכן ראו צורך להגדיר את חלוקת הקריאה.
- 10 הקטע החסר הכיל כנראה את תשלום סדר הקריאה במועדים.
- 11 הקטעים המתפרסמים כאן לראשונה פורסמו בפרסום זוטא בבלוג 'גילוי מילתא בעלמא' של ד"ר עזרא שבת (imhm.blogspot.co.il), והם מופיעים שם ברשומה מתאריך 10.11.2012, תחת הכותרת: 'סדר קריאת התורה לקדמון לא נודע'.
- 12 א"צ רות, 'מבית מדרשם של הגאונים ב"גנזי קויפמן', סורא, ב (תשט"ו-תשט"ז), עמ' 284-288. במצורף לקטעים אלה הוא פרסם קטע נוסף, המתאר רק את הקריאות של המועדים, אך ברור כי אין קטע זה חלק מחיבורנו. מקצת הדיונים במאמר זה כבר נזכרו במאמרו של רות ודבריו משוקעים במאמר זה.
- 13 י' עופר, המסורה הבבלית לתורה עקרוניתה ודרכיה, ירושלים תשס"א, עמ' 200-203 (=הנ"ל, המסורה הבבלית לתורה עקרוניתה ודרכיה, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית בירושלים, תשנ"ה, עמ' 154-155); ההפניות לחיבור זה להלן הן לספר ולא לעבודת הדוקטור.

אוקספורד, MS heb. e.33/12,13 (עמ' 7-8, 9-10): הגיליון הרביעי (הפנימי בקונטרס) מתפרסם כאן לראשונה.

הכתב של הקונטרס הוא כתב מזרחי מרובע מן השנים 990-1040¹⁴, כתוב על קלף, וקיים בו שרטוט של העמודה משני הצדדים (בתחילת השורה ובסופה). מספר השורות משתנה לעתים אף בשני עמודים שבאותו דף.¹⁵ בין פרשה לפרשה סומן עיגול קטן, ולפניו ואחריו באות נקודתיים. הסופר לא נהג להוסיף סימני מילוי כדי להשוות את סוף השורה לחברותיה אלא הרחיב את האותיות. לעתים אף לא הרחיב את האותיות, וכך הצד השמאלי של העמודה אינו ישר.¹⁶ יש בטקסט מעט סימני ניקוד וטעמים. הסימנים הם טברניים.¹⁷

ב. מבנה החיבור ותוכנו

'סדר הקריאה' כולל את חלוקת הקריאה של כל פרשיות השבוע בשני וחמישי ובשבת במנחה. בנוסף לכך גם מופיע בו סדר קריאה למועדים. בתחילת כל פרשה ופרשה באה כותרת, המציינת את שם הפרשה על פי המילים הראשונות שבה. לאחר מכן נמסר תחום הקריאה של הכוהן, אחריו של הלוי ובסיום של הישראל. תיאור חלוקת הקריאה מופיע לפי הדוגמה הבאה: 'כ' ק' מ' (=כוהן קרי מן)... (תחילת פסוק) וע' (=ועד)... (תחילת פסוק), ולוי ק' מ'... וע'... וישראל ק' מ'... וע'...! אף שאת תחילת קריאתו של הכוהן אנו כבר יודעים מכותרת הפרשה, חוזר ומופיע מיקום תחילתה של קריאת הכוהן. באופן דומה מופיעה תחילת הקריאה של הלוי והישראל אף שניתן ללמוד זאת מסיום הקריאה של קודמם. תחום סוף הקריאה הוא תמיד על פי הפסוק הבא, שאותו אין קוראים, וכך תחום הסוף של הקריאה לכוהן יהיה תמיד תחום ההתחלה של הלוי, וכדומה.

הכוהן קורא בדרך כלל שלושה פסוקים, הלוי אף הוא שלושה פסוקים, ואילו הישראל משלים את הקריאה. בבסיס החלוקה הזאת עומדות ההלכות הקובעות שבשני ובחמישי עולים שלושה אנשים לתורה; אין לפחות לעולה משלושה פסוקים;

- 14 תודתי למר שלמה צוקר ממכון הפלאוגרפיה שליד הספרייה הלאומית על חוות דעתו.
- 15 להלן פירוט מספרי השורות בכל דף בקונטרס. דף 1: 13 שורות (משוער); דף 2: 18 שורות; דף 3: 15 שורות; דף 4: 14 שורות; דף 5 ע"א: 14 שורות; דף 5 ע"ב: 15 שורות; דף 6: 15 שורות; דף 7: 15 שורות. על מנהגי המעתיקים וניסיונותיהם להשוות את סופי השורות ראה: מ' בית'אריה, קודיקולוגיה עברית: טיפולוגיה של מלאכת הספר העברי ועיצובו בימי הביניים בהיבט היסטורי והשוואתי מתוך גישה כמותית המיוסדת על תיעוד כתבי'היד בציוני תאריך, גרסת אינטרנט, פברואר 2013, פרק ז, עמ' 325-342, באתר הספרייה הלאומית: <http://web.nli.org.il>.
- 17 ראה להלן, הערה 36, פירוט הסימנים הטברניים בחיבור.

מניין הפסוקים הכולל לא יפחת מעשרה; ואת הפסוק העשירי הנותן ניתן לחלק לכל אחד משלושת הקרואים.¹⁸ הלכה נוספת קובעת, שאין להתחיל קריאה פחות משלושה פסוקים אחרי תחילת הפרשה הפתוחה או הסתומה, וכן שאין לסיים ולהשאיר פחות משלושה פסוקים עד הפרשה הבאה.¹⁹ ראוי לציין, שלפי המנהג המקובל כיום,²⁰ רק עשר פרשיות מתוך חמישים וארבע (דהיינו 18.5%) מכילות את המינימום הנדרש.²¹

מ'סדר הקריאה' אנו למדים שנהגו לתת לכוהן וללוי לקרוא שלושה פסוקים כל אחד, ואילו הישראל קרא קריאה ארוכה יותר, אף שמעיקר הדין יכול היה לקרוא ארבעה פסוקים בלבד. מתוך חמישים פרשיות ששרדו, שמונה פרשיות מכילות את המינימום הנדרש של עשרה פסוקים,²² ועשר פרשיות מכילות יותר מעשרה פסוקים; הסיבה לכך היא אילוף הנובע מחלוקת הפרשיות הפתוחות והסתומות.²³ שמונה עשרה פרשיות אלה הן כשליש (36%) מכלל הפרשיות. בשלושים ושתיים הפרשיות הנותרות (שהן כשני שלישי [64%] מכלל הפרשיות) נוספו פסוקים מעבר למינימום הנדרש, אף שאין שום אילוף הלכתי מן הסוגים שהוזכרו לעיל הגורם לתוספת זו.

מספר פסוקי הקריאה לעולה השלישי מתמיה במיוחד לאור הקריאה המינימלית של הכוהן והלוי – שלושה פסוקים. פרופ' יעקב שמואל שפיגל²⁴ תולה את הדברים בשאיפה שהקריאה של הישראל תמשיך עד 'שני' (סיום הקריאה של הכוהן בשבת בשחרית). ואולם, הוא עצמו מוצא קבוצה של פרשיות שבהן סיום הקריאה של הישראל אינו ב'שני'. חשוב להבהיר, שהואיל ולא שרדו מנהגי הקריאה שנהגו בבבל בשבת בשחרית,²⁵ לא ניתן לבדוק אם אכן הקפידו לסיים את הקריאה בימות החול במקום שבו מסתיימת קריאת הכוהן בשבת בשחרית. עיון מלמד כי ברוב המקרים ניתן לתלות את אורך הקריאה של הישראל ברצון לסיים את העניין ולא לעצור באמצעו – כך הדבר

18 ראה: משנה, מגילה ד, ד; בבלי, מגילה כא ע"ב; שם כב ע"א; תענית כז ע"ב; רמב"ם, תפילה ונשיאת כפים יב, ג; שולחן ערוך, אורח חיים, קלז, ב.

19 בבלי, מגילה, שם; רמב"ם, שם; שולחן ערוך, שם, קלח, א.

20 הנתונים לפי הסידור הנפוץ 'תפילת כל פה', עמ' 406–429.

21 להלן פירוט: בראשית, וישלח, בא, תצוה, כי תשא, פקודי, ויקרא, צו, פינחס (אחרי פסקה באמצע פסוק), מסעי, כי תצא.

22 להלן פירוט: תולדות, וישלח, ויקהל, שמיני, קדושים, חוקת, ניצבים, וילך.

23 להלן פירוט: משפטים, תצוה, כי תשא, פקודי, ויקרא, צו, בחוקתי, שופטים, כי תצא, כי תבא.

24 שפיגל (לעיל, סוף הערה 6), עמ' 159.

25 אמנם בספר 'עיבור שנים' מובא מקור המיוחס לגאונים המעתיק את חלוקת הקריאה בשבת בשחרית, אך להלן, סעיף ה, יתברר כי ייחוס זה מוטעה.

בעשרים ושתיים פרשיות.²⁶ שיקול נוסף שהשפיע על סיום הקריאה הוא המנהג, שאף נפסק להלכה, שלא לסיים את הקריאה בדבר רע.²⁷ השפעה זו ניתן לזהות בשש פרשיות נוספות.²⁸ אף במקרים שבהם מספר הפסוקים מינימלי נשמרים השיקולים הנזכרים – סיום עניין וסיום בדבר טוב. עם זאת, עדיין נשארות שבע פרשיות שאינן עונות על אף אחד מן השיקולים הללו.²⁹

26 להלן פירוט: לך לך, וישב, ויחי, שמות, השכם, יתרו, תרומה, תזריע, [מצורע], [אמור], במדבר, נשא, [בהעלותך], שלח, קרח, פינחס, מטות, דברים, ואתחנן, עקב, [ראה], [האזינו] (פרשיות שהובאו בסוגריים רבועים אין בהן הפסקה בסיום מובהק של עניין).

27 ירושלמי, מגילה ג ח, עד ע"ב; מהדורת האקדמיה, עמ' 766, שורות 40–41; רמב"ם, תפילה ונשיאת כפים יג, ה. והשווה גם: בבלי, מגילה לא ע"ב. וראה גם: "ש שפיגל, 'מנהג הקריאה המתחסל לסימן יתק"ק', מחקרים במקרא ובחינוך מוגשים לפרופ' משה ארנד, בעריכת ד' רפל, ירושלים תשנ"ו, עמ' 171–187 (=הנ"ל, פתחי תפילה ומועד, ירושלים תש"ע, עמ' 164–180).

28 להלן פירוט: [מקץ], ויגש, ויחי, וארא, בשלח, [אחרי מות] (פרשיות שהובאו בסוגריים רבועים אין בהן הפסקה בדבר טוב באופן מובהק).

29 להלן פירוט הפרשיות שלא נמצא הסבר למספר הפסוקים שקוראים העולים בהן לתורה: (א) ויצא – הכוהן והלוי קוראים כל אחד שלושה פסוקים, ואילו הישראל קורא שישה פסוקים, עד כה, כב: 'האבן הזאת' – שני פסוקים יותר מן הנצרך. לו רצה 'סדר הקריאה' לסיים את העניין הוא היה צריך להוסיף פסוק נוסף – עד 'וישא יעקב רגליו'. (ב) בהר – הכוהן קורא שלושה פסוקים והלוי קורא ארבעה פסוקים (עקב אילוף של פרשה בויקרא כה, ח), ואילו הישראל קורא אף הוא ארבעה פסוקים – פסוק אחד יותר מן הנצרך. לו רצה 'סדר הקריאה' לסיים את העניין הוא היה צריך להוסיף עוד שני פסוקים. (ג) בלק – הכוהן קורא שלושה פסוקים, ואילו הלוי קורא אחד עשר פסוקים ללא אילוף נראה לעין, והישראל קורא חמישה פסוקים – סך הכול תשעה פסוקים יותר מן הנצרך. ניתן היה לסיים את קריאת הלוי בפסוק ח, לאחר שלושה פסוקים, ואת קריאת הישראל בפסוק יא, לאחר ארבעה פסוקים, או בפסוק יב, כדי לסיים בדבר טוב. יש לשים לב שזוהי החריגה היחידה מכל הפרשיות בקריאת הלוי. (ד) מסעי – הכוהן והלוי קוראים שלושה פסוקים כל אחד, ואילו הישראל קורא חמישה פסוקים – פסוק אחד יותר מן הנצרך, ללא שום אילוף. (ה) ניצבים – הכוהן והלוי קוראים שלושה פסוקים כל אחד והישראל קורא ארבעה פסוקים, בדיוק כפי הנצרך, אך הקריאה אינה מסתיימת בסיום העניין. העניין מסתיים בפסוק כא, או סיום מוחלט יותר, שאף מסתיים בדבר טוב, בסוף הפרק. (ו) וילך – הקריאה היא המינימום הנצרך, אך לא בסיום עניין. העניין מסתיים בפסוק יד. (ז) וזאת הברכה – הכוהן קורא ארבעה פסוקים, הלוי שלושה פסוקים והישראל חמישה פסוקים – סך הכול שני פסוקים יותר מן הנצרך. ניתן היה לקרוא פסוק אחד פחות, שאף הוא סיום עניין. בנוסף לפרשיות הללו, יש לציין מספר מקומות שבהם לא שמר 'סדר הקריאה' על הכלל ההלכתי שלא לסיים או להתחיל קריאה במרחק של פחות משלושה פסוקים מפרשה פתוחה או סתומה (ראו לעיל, הערה 19). להלן פירוט: (1) נשא – הלוי קורא עד ד, כז, שני פסוקים לפני פרשה סתומה, המתחילה 'בני מררי'. (2) וזאת הברכה – הכוהן קורא עד לה, ה, שני פסוקים לפני פרשה סתומה. (3) יומא תנינא דפסחא – הקריאה מסתיימת בויקרא כג כב, פסוק אחד לפני פרשה פתוחה. בכל המקרים הללו לא נמצאה עדות בכתבי יד מקראיים לחלוקה שונה של פרשיות פתוחות וסתומות התומכת בחלוקת הקריאה ב'סדר הקריאה'.

ג. זמנה ומקומה של הרשימה

'סדר הקריאה' כפי שהוא מונח לפנינו כולל שני רבדים:³⁰ רובד מקורי המשתמש בשפה הארמית, שכפי שנראה להלן כנראה חובר בבבל; ורובד נוסף המשתמש בשפה העברית. ההרכבה של שני הרבדים יחדיו ניכרת בקטעי הקישור. כך, לדוגמה, בכותרת לקריאת המועדים המופיעה בסוף 'סדר הקריאה' של ימי החול נכתב: 'ישראל קרי מן וללוי אמר ועד וליוסף אמר. זכינו וסיימנו חומשה כשם שקורין במנחה בשבת ובשיני ובחמישי. סידורן שלמועדים. אילו פרשיות והפטרות שלימים טובים. ביומא קדמא דפיסחא דניסן קארו בסיפרא בפרשתא דהשכם בבקר'. חילוף השפות והכפילות ברורים ובולטים לעין. אם נניח שלפנינו מעשה הרכבה פרי יצירתם של שני עורכים, הרי שהתמיהה מיושבת. הדיון על מקום עריכת חיבורנו ועל זמנו נחלק אפוא לשתי שאלות: המקום והזמן שבהם נערך הרובד הארמי; והמקום והזמן שבהם נערך הרובד העברי, המאוחר יותר.

הרובד הארמי הוא ככל הנראה בבלי, שכן הוא משקף מנהגים בבליים קדומים. להלן נציין מנהגים בבליים מובהקים הנזכרים ברשימה:

א. פרשת השכם: במקום פרשת בא מופיעה ב'סדר הקריאה' פרשה בשם 'פרשת השכם'. הסיבה לכך היא שבמנהג בבל הקדמון חולקו הפרשיות וארא-בא חלוקה שונה מן המקובל כיום, ופרשת וארא הסתיימה עשרים ושלושה פסוקים לפני הסיום המקובל. וכך, תיאור מכת ברד כולו עבר לפרשה הבאה, והפרשה נקראה 'פרשת השכם', על שם תחילת התיאור של מכת ברד המתחיל במילים 'ויאמר... השכם בבקר'.³¹

30 חלק גדול מן המידע שבפרק זה מקורו בהערותיו של העורך, ד"ר י' צבי שטמפפר, ואני מודה לו על כך.
31 על פרשת 'השכם' ראה: עופר (לעיל, הערה 13), פרק תשיעי, עמ' 187–200, הסוקר את כל המקורות הידועים על פרשה זו. על מקורותיו יש להוסיף כעת: ט' בארי, החזן הגדול אשר בבגדאד (פיוטי יוסף בן חיים אלברדאני), 'ירושלים תשס"ג', עמ' 185, 214–215; 'י' עופר, 'מניין פסוקי המקרא של בן נפתלי', אוסף הגניזה הקהירית ב'זנבה', בעריכת ד' רוזנטל, 'ירושלים תש"ע', עמ' 215, והמקורות שצינו שם, הערה 27. וראה בקטעי הגניזה הבאים: קיימברידג' T-S Ar.8.13, רשימת הפטרות, הכוללת שתי הפטרות אלטרנטיביות לכל פרשה, 'השכם בבקר' בישעיה בסדר ז' והוכן בחסד אול' משא מצרים אלי אשר ברכו ה' צבאות; קיימברידג' T-S 12.123, רשימת הפטרות, 'השכם בישעיה משא מצרים הנה לי עד ברוך עמו(!) מצרים ומעשה'; קיימברידג' T-S NS 224.156, רשימה של פרשיות התורה, '[וא]לה שמות, וארא, בא אל פרעה, השכם' (עדיין לא מובן מדוע הובאו שתי הפרשיות 'בא אל פרעה' ו'השכם', שאינן משמשות בכפיפה אחת, במקום לציין אחת מהן בלבד); קיימברידג' T-S AS 19.241, רשימה של הפטרות, 'השכם [בב]קר בישעיהו מן בעת ההיא [י]בל עד] אשר ברכו יי צבא' לאמר; קיימברידג' T-S AS 57.210, רשימת הפטרות, 'השכם בישעיה משא מצרים הנה יי רכב על עב אלי ביום ההוא תהיה(!) ישראל שלישיה: אשר ברכו יי צבאות לאמר ברוך עמי מצרים הילוג(?)'. אפרים בנימין כספי ערך מחקר על

ב. בתיאור הקריאה בחול המועד פסח מופיעה חלוקה של קריאת היום לארבעה קרואים, ולא לשלושה כמקובל, ומשום כך לא הוצא ספר נוסף לקריאת הפרשה של קרבנות היום. מנהג כזה מזכיר רב סעדיה גאון בסידורו כמנהג 'חזנים אחדים בבבל', והוא קורא לבטל מנהג זה.³²

ג. תיאור הקריאה של המועדים כולל קריאה לשני ימים טובים של גלויות. נתון זה שולל את האפשרות שהרשימה נתחברה בארץ ישראל, אך עדיין אינו מוכיח שמקורה בבבל.³³

מסתבר אפוא שמקום העריכה של הרובד הראשון הוא בבבל.³⁴ הרובד המאוחר פונה אל קהל קוראיו בעברית, תופעה שאינה נפוצה במזרח.³⁵ נתון זה מלמד על סביבה שאינה דוברת ערבית. זאת ועוד, ב'סדר הקריאה' מופיעים סימני ניקוד וטעמי מקרא טברניים,³⁶ והדבר רומז אף הוא על מקום עריכה שאינו בבלי. יתר על כן, משפט אחד הכתוב עברית יכול להצביע על האזור שבו נערך רובד זה. מדובר בקריאה של פרשת האזינו, שבה קובע 'סדר הקריאה' שיש לקרוא בצורה מסוימת, אך הוא מכיר שיטה חולקת, ועל כן מזהיר כדלהלן: 'ואל תהו קורין כשם שקורין באפריקיה שמסיימין שני פסוקין בפסוק אחד' (ראו להלן). 'אפריקיה' היא תוניס של ימינו. העריכה נעשתה אפוא במקום גאוגרפי הקרוב לתוניס, והעורך חשש מהשפעה שלדעתו אינה רצויה. אם כן, עלינו למצוא מקום 'קרוב לתוניס' אבל לא בתוניס, שהרי הוא מתייחס לאפריקיה כמקום אחר ולא כ'מקומנו'. המקום העונה על כל הדרישות הללו הוא דרום איטליה: סביבה דוברת עברית, שימוש בסימנים טברניים

המקורות השונים המונים את מניין התיבות והאותיות בתורה (לא פורסם). ממחקרו עולה, כי במקורות אלה מצויים פערים גדולים בין מקור למשנהו בפרשיות 'ארא-בא', תופעה המוסברת בחלוקות שונות של שתי הפרשיות.

32 ראה על כך להלן, בהמשך סעיף זה.

33 ניתן היה להוסיף ראייה מחלוקת הפסוקים בפרשת האזינו, המשקפת מנהג בבלי; ראה להלן, סעיף ד, דוגמה (ד) והערה 57. ואולם, כפי הנראה, פסקה זו שייכת לרובד השני של חיבורנו.

34 מובן שאין הדבר מוכרח. חיבורים בארמית חוברו גם מחוץ לבבל ('הלכות פסוקות' חובר, לדעת ברודי, מחוץ לבבל; ראה: י' ברודי, צוהר לספרות הגאונים, תל-אביב 2010, עמ' 115). ייתכן ששאר מנהגי הקריאה הבבליים נהגו גם מחוץ לבבל, במיוחד לאור העובדה ש'סדר הקריאה' בעריכתו השנייה שימש מדרך מחוץ לבבל (ראה בפרט לעיל, הערה 33).

35 ראה: א' ארליך, תפילת העמידה של ימות החול: נוסחי הסידורים בגניזה הקהירית – שורשיהם ותולדותיהם, ירושלים תשע"ג, עמ' 11.

36 להלן סימני הניקוד הטברניים ב'סדר הקריאה': בפרשת 'ויצא' המילים 'הנה ה' מסומנות בקדמא ואזלא; בפרשת 'ויח' – 'האלה'; בפרשת 'מסעי' – 'מאיתם' (סימן של אות רפה); יום רביעי של פסח – 'רביעא'.

ומיקום גאוגרפי קרוב לתוניס.³⁷ חשוב להדגיש שהואיל וכתב היד שלפנינו נכתב במזרח בסביבות השנים 990–1040,³⁸ הרי שמנהג איטליה המשתקף בו הוא מתקופה קדומה מאוד,³⁹ תקופה שאין בידינו מספיק מידע ממנה על מנהג איטליה. אם נכונה השערתנו על מקום העריכה האחרון, הרי שחיבורנו מצטרף למספר חיבורים מצומצם מתקופת הגאונים שמוצאם איטליה.

מהדורת 'סדר הקריאה' שלפנינו מכילה גם שתי תוספות ממקור אחר (גלוסות), שנכתבו ככל הנראה בשלב קדום כהגהה בגיליון בידי מגיה אלמוני, ואחר שולבו בגוף החיבור בידי מעתיק או עורך.⁴⁰ כך, בסדר הקריאה של המועדים, לאחר תיאור הקריאה בחול המועד בספר אחד בלבד, מופיעה פסקה סותרת, המורה שיש לקרוא בחול המועד מתוך שני ספרי תורה. כפי שניזכר מיד, מקור הפסקה הוא במסורת גאוונית המופיעה ב'הלכות פסוקות'. לשם כך נשווה את הפסקה ב'סדר הקריאה' אל פסקה דומה ב'הלכות פסוקות':⁴¹

'סדר הקריאה'	'הלכות פסוקות' ⁴²
ובאלין ארבעה יומי דמועד	ובהלין ארבעה יומי דחולי דמועדא כל יומא
מפקין תרי ספרי תורה,	מפקין תרין ספרי,
ג' ק' בעינינא דיומא	חד קרן בעינינא דיומיה תלתא גברי
וחד ק' בפנחס מן {והקברתם} וחד מפטר בפרש' דפינחס מן והקברתם	
>והקברתם< אשה עולה ע' סוף פיסקא. אשה דפסח עד סוף פיסקא.	
את המנהג הראשון אנו מוצאים אצל רס"ג, הכותב בסידורו: ⁴³ 'וראית בעץ	
[אלחז]אנין באלעראק יסהלון פי חולו של מועד פי אלפסח פלא [יכרגון] אלא ספרא	
ואחדא ודלך כטא מנהם' (=וראית קצת חזנים בבבל המקילים בחולו של מועד בפסח,	

37 אני מודה לפרופ' חגי בן שמאי על סיועו בעניין זה. בין דרום איטליה לתוניס התנהלו במאות העשירית – האחת עשרה קשרי הלכה ומסחר ענפים. ראה: מ' בקשיון, 'יהודי סיציליה, ירושלים תשנ"א, עמ' 444; M. Ben Sasson, 'Italy and Ifriqia from the 9th to the 11th Century', *Les relations intercommunautaires juives en Méditerranée occidentale, XIIIe–XXe siècles*, Paris 1984, pp. 34–50. ניתן היה להציע גם את ספרד, שאף בה היה נפוץ השימוש בשפה העברית, אך המרחק בין תוניס לספרד גדול בהרבה מזה שבין תוניס לאיטליה.

38 ראה לעיל, ליד הערה 14.

39 החיבור הספיק להתגלגל למזרח, ושם הוא הועתק בידי מעתיק מזרחי.

40 ייתכן שהשילוב נעשה בידי העורך השני של 'סדר הקריאה'.

41 על השפעה נוספת של 'הלכות פסוקות' על 'סדר הקריאה' ראה להלן, הערה 78.

42 הלכות פסוקות, מהדורת אהבת שלום, ירושלים תשנ"ט, עמ' תנב.

43 סידור רב סעדיה גאון, מהדורת י' דוידזון, ש' אסף וי' יואל, ירושלים תש"א, עמ' שע. התרגום שנה במקצת על פי י' בלאו, מילון לטקסטים ערביים-יהודיים מימי הביניים, ירושלים תשס"ו, ערך סהל, עמ' 314.

ואינם מוציאים אלא ספר אחד וטעות היא בידם).⁴⁴ מסתבר שמגיה או עורך שהחזיק בחיבור והכיר את המנהג המתחרה הוסיפו בשולי החיבור לצד הטקסט, ומעתיק מאוחר הכניסו לגוף הדברים בלי לשים לב לסתירה שיצר.

במקום נוסף אנו מוצאים שרידים של גלוסה שנתחבה שלא במקומה. סדר הקריאה של פרשת נח לא שרד בקטע שלפנינו, אך בשורה שלפני תיאור הקריאה של 'לך לך' (שורה 4 במהדורה) מופיע המשפט הבא: 'וכך מינהג בשתי [שניבות]'.⁴⁵ הדבר מעלה תמיהה: מה ראה 'סדר הקריאה' להזכיר בקריאה של פרשת נח את מנהג הישיבות?⁴⁶ לאחר שעמדנו על קיומה של גלוסה ב'סדר הקריאה', נראה שניתן להסיק מסקנה דומה לגבי הבאת המנהג של שתי הישיבות בתחילת החיבור. מדובר בהערה שנכתבה בשולי הדף והתייחסה לתחילת החיבור, אך בטעות הכניסו לפני פרשת לך לך. הערה זו עסקה כנראה בדיון על קריאה בתורה במנחה בימים טובים, והיא מקבילה לדבריו של רב כהן צדק המובאים בספר 'האשכול': 'ואמר מר רב כהן צדק בר מר כרב אבימואי זצ"ל: אין מנהג בשתי ישיבות לקרות בתורה במנחה ביום טוב, שלא תקן עזרא אלא במנחה של שבת, אבל של יום טוב לא תקן'.⁴⁷ בשל מצב ההשתמרות הגרוע של הקטע, קשה לדעת אם הגלוסה נועדה במקורה לחלוק על הכתוב ב'סדר הקריאה' או להוסיף מידע בלבד.⁴⁸

44 דברים אלה הובאו בשם רס"ג גם אצל ר' יצחק אבן גיאת, מאה שערים, ב, פירטה תרכ"ב, עמ' קו.
45 על המונח 'שתיישיבות' – 'תרתין מתיבאות', בפרט בהתייחסות למנהגי תפילה, ראה: נ' דנציג, מבוא לספר הלכות פסוקות, ניו יורק וירושלים תשנ"ט, עמ' 122 והערה 48, ובהוספות שבסוף הספר, עמ' 715; ברודי (לעיל, הערה 34), עמ' 16–17 והערה 13.

46 תודתי לעורך, ד"ר י' צבי שטמפפר, על שהציע את ההסבר המובא כאן. במכתב ששלח לי פרופ' יוסף עופר הוא הציע, כי מאזכור 'שתי ישיבות' עולה כי היה ספק ביחס לקריאה בפרשת נח, וספק זה נפתר על ידי הבאת המנהג של שתי הישיבות. לדעתו, הספק היה לגבי מקום הסיום של קריאת הכוהן. כפי שראינו לעיל, 'סדר הקריאה' נוהג לתת לכוהן לקרוא שלושה פסוקים בלבד, כל עוד חלוקת הפתוחות והסתומות מאפשרת זאת. בפרשת נח באה פרשה סתומה לאחר ארבעה פסוקים, ועל כן צריך הכוהן לקרוא את כל הפרשה – ארבעה פסוקים. ואולם, מעיון בחיבורו של עופר המסורה הבבלית לתורה (לעיל, הערה 13), עמ' 322, עולה כי בפרשה סתומה זו הייתה מחלוקת, וכלשון המסורה: 'ויאמר, ר"פ (=ריש פסוק) וסותם] ונקוד ופולג'. מחלוקת זו בדבר קיום הפרשה השפיעה אפוא על חלוקת הקריאה. 'סדר הקריאה' סבר כאחת הדעות, והוא מחזק אותה באמרו שהיא מנהג 'שתי הישיבות'. ידידי אפרים בנימין כספי ערך השוואה בין מאה וחמישים ספרי תורה ומצחפים של פרשה זו. מממצאיו עולה, כי כמעט שאין תיעוד לדעה השוללת קיום פרשה במקום זה, והעדויות הן רק על מחלוקת לגבי סוג הפרשה – פתוחה או סתומה. על כן המחלוקת המתועדת במסורה הבבלית אינה אם ישנה פרשה במקום זה אם לא, אלא אם הייתה שם פרשה פתוחה או סתומה. למחלוקת כזו אין כמובן שום השפעה על חלוקת הקריאה.

47 ספר האשכול, מהדורת ש' וח' אלבק, ירושלים תרצ"ה–תרצ"ח, א, עמ' 178.
48 ידידי יעקב סטל העיר לי על הלכה אחרת שאולי עמדה ביסוד גלוסה זו: המנהג לקרוא הפטרה בשבת במנחה, מנהג שהיה מוכר בארץ ישראל וגאוני בבלי חלקו עליו. ראה: מ' רפלד, 'לפרשת הסתירות

מדברינו עולה ש'סדר הקריאה' המתפרסם כאן נתחבר כנראה במקורו בבבל. לאחר מכן דומה שהחיבור המקורי התגלגל לדרום איטליה ושם עבר עריכה. אלינו הגיע עותק מן המאה העשירית – האחת עשרה של הנוסח האיטלקי של החיבור. עותק זה נכתב במזרח לאחר שעבר התאמות למנהג הישיבות בבבל, והוא זה ששרד בגניזה הקהירית.

ד. מנהגי קריאה ייחודיים המופיעים ברשימה

'סדר הקריאה' משמר מספר מנהגים עתיקים, ומתייחס, לעתים במובלע, לשיטות חלוקה אחרות שהיו נהוגות בזמנו. להלן פירוט המנהגים הייחודיים.

א. בתיאור קריאת הכוהן בפרשת ויחי מופיעה הפסקה הבאה: 'כ'הן ק'רי מ'ן ויחי יעקב וע'ד ויהי אחרי הדברים, משום דהו' ד' פסוקין יקרי אותם כלם כ'הן'. ההלכה אינה מאפשרת לעצור ולהפסיק את הקריאה אם נשארו בפרשה – הן פתוחה הן סתומה – פחות משלושה פסוקים, וקובעת כי במקרה שבו יש בפרשה פחות משישה פסוקים אין לחלקה ליותר מאדם אחד. במקרה שלנו – בתחילת פרשת ויחי ישנה פרשה בת ארבעה פסוקים, ועל כן הכוהן חייב לקרוא את כולה, וזה הדבר ש'סדר הקריאה' בא להודיענו. בין פרשיות השבוע ישנן פרשיות נוספות שבהן חלוקת הפתוחות והסתומות מאלצת את הכוהן לקרוא יותר משלושה פסוקים,⁴⁹ אך בהן אין 'סדר הקריאה' רואה צורך להדגיש את הדבר. מה ראה 'סדר הקריאה' להדגיש זאת רק בפרשת ויחי? ניתן היה לומר כי זהו המופע הראשון שבו חלה חריגה בסדר קריאת הכוהן,⁵⁰ ולכן הדבר צוין באופן מיוחד. ואולם, ייתכן שמדובר כאן בעיקרון מהותי יותר: 'סדר הקריאה' רצה להדגיש שפרשת ויחי אכן מתחילה ב'ויחי יעקב', לאור השיטה החולקת, שסברה כי הפרשה מתחילה פסוק

בסוגיית הפטרת מנחה בשבת ועמדתם של חכמי פרובנס', כנישתא, ג (תשס"ז), עמ' רצג-שא, ושם נזכרה ספרות קודמת (וראה גם: ע' גאולה, 'דרשה ופיוט במנחת השבת בבית הכנסת בביזנטיון', תא שמע: מחקרים במדעי היהדות לזכרו של ישראל מ' תאשמע, בעריכת א' ריינר ואחרים, אלונישבות תשע"ב, א, עמ' 171-187; א' ולנר, 'הפטרה בשבת במנחה של שבת ויהודי קאיפג', עשרת השבטים: הגולה שלא חזרה, ירושלים תשס"ח, עמ' 139-196, ושם ביבליוגרפיה נרחבת).

49 פרשיות: וארא (קריאת הלוי), תרומה (לוי), תצוה (כוהן), תזריע (לוי), בהר (לוי), בעלותך (כוהן), ואתחנן (לוי), עקב (כוהן), כי תצא (כוהן).

50 אם נקבל את פרשנותו של יוסף עופר בדבר חלוקת הקריאה בפרשת נח (לעיל, הערה 46). לפי הפרשנות החלופית, פרשת נח היא הפרשה הראשונה שבה חלה חריגה בקריאת הכוהן.

אחד לאחר מכן, ב'ויקרבו ימי ישראל', ולפיה אין בקריאת הכוהן אלא שלושה פסוקים בלבד.⁵¹

- ב. פרשת 'השכם': על קיומה של פרשת השכם ראו לעיל, סעיף ג, דוגמה (א).
- ג. בתיאור הקריאה של פרשת וילך משתמש 'סדר הקריאה' במשפט הבא: 'וכד מיקלע שבתא יתירא קרינן וילך משה...' (= וכאשר מזדמנת שבת מיותרת קורים וילך משה). בפרשיות שלעתיים הן מחוברות אין מופיעה הערה מעין זו. הדבר מלמדנו ש'סדר הקריאה' רואה ב'ניצבים-וילך' פרשה אחת, אשר לעתים נחלקת לשתי פרשות, לעומת שאר הפרשיות המחוברות, שהן באופן עקרוני שתי פרשות נפרדות אלא שלעתיים מחברים אותן. המקורות העתיקים אינם מכירים כלל את פרשת 'וילך'. היא אינה נזכרת במצחפי מקרא טברניים עתיקים, ברשימות של הפטרות ועוד.⁵² הראשון שמזכיר את פרשת 'וילך' הוא רב סעדיה גאון בסידורו:⁵³

51 על פרשת 'ויקרבו ימי ישראל' ראה: עופר (לעיל, הערה 13), עמ' 132–134. עופר מביא עדויות שמניין פסוקי פרשת 'ויח' הוא 84 ולא 85 כפי הנוסח שלפנינו, וכן עדות שפרשת 'ויגש' מונה 107 פסוקים ולא 106 כנוסחנו, ומסיק שבמניינים אלה משתקפת חלוקה שונה של הפרשיות, וכך פרשת ויח' מתחילה בפסוק 'ויקרבו ימי ישראל'. (על המניין של 107 פסוקים בפרשת ויגש יש להוסיף את כ"י דה רוס' 185, תיקון סופרים, בסיום פרשת ויגש, 'קז סמן אונו'; קטע גניזה קיימברידג' T-S NS 78.51, תורה עם ניקוד וטעמים, ובסיום פרשת ויגש מופיע המניין 'קז'; קטע גניזה ז'נבה מס' 80, רשימת מנייני הפסוקים של הפרשיות. הקטע פורסם בידי עופר [לעיל, הערה 31]. זהו המקור היחיד הידוע לי המכיל את שני המניינים יחד – 107 לפרשת ויגש ו-84 לפרשת ויח'. וראה: עופר, שם, עמ' 215, המסתפק אם אכן התקיימה פרשה כזאת. סיוע לקיומה של פרשה זו מצאתי בקטע גניזה קיימברידג' T-S NS 187.11, שבו מופיעה רשימה של מקומות בתורה שבהם יש לרשום את הסימן ן בגיליון ספר התורה, ובין המופיעים באותה רשימה נזכר גם המופע 'ויקרבו ימי ישראל'. מניתוח הרשימה עולה, כי רוב המופעים מתרחשים במקום שבו נמצאת תחילת סדר לפי החלוקה התלת-שנתית, אך שניים מהם אינם חופפים לתחילתו של סדר כזה, כי אם לתחילת פרשה לפי החלוקה השנתית המקובלת. על שני מופעים אלה ניתן להוסיף את 'ויקרבו ימי ישראל', שייתכן שהיה אף הוא פרשה לפי מנהג מסוים (רשימה זו אני מתכוון לפרסם בקרוב, יחד עם אפרים בנימין כספי, בצירוף מקורות נוספים).

52 ש' אש, 'פרשיות והפטרות', תרביץ, כו (תש"ז), עמ' 209–211; ה"ל, 'נוספות לפרשיות והפטרות', שם, עמ' 330 (בשני המאמרים הללו נזכרות הפניות רבות לספרות קודמת בנושא); "י סטל (מהדיר), סודי חומש ושאר: מתלמידי רבינו יהודה החסיד, ירושלים תשס"ט, עמ' עו–עט, הערה 188; עופר (לעיל, הערה 3). על המקורות שהובאו במאמרים אלה יש להוסיף הרבה, ואין כאן מקום להאריך.

53 סידור רב סעדיה גאון (לעיל, הערה 43), עמ' שסד, וראה שם, עמ' שסג, הערה 14. וראה גם במפתח לספר מגילת סתרים לרב ניסים גאון (ש' אסף, 'ס' מגילת סתרים לרב ניסים', תרביץ, יא [ת"ש], עמ' 254): 'שאם חל בין יום הכיפורים לסוכות ומפסיקין אתם נצבים לשתיים וקרינו קודם לכן ראשי המטות ואלה מסעי בשבת אחת. הלא היה טוב לקרות שתי פרשיות בשתי שבתות ולא נחלוק פרשה אחת לשתי שבתות ופירש טעמה'; מאירי (לעיל, הערה 6), עמ' קיב: '...כשאתה מונה נצבים ויילך באחת, שאין אלא סדר אחת אעפ"י שחולקים אותו לפעמים'.

וקד קלנא אן אלפרשאת נ"ג פינבגי אן נבין אן מנהא ת'מניה' קד תג'מע ת'נתין... ומנהא פרשה תנקסם נצפין ותקרא פי סבתין אד'א אחתיג' אלי ד'לך והי אתם נצבים תנקסם אלי וילך משה... (=וכבר אמרנו שהפרשות הן נ"ג, וצריך לבאר ששמונה מהן מצטרפות לפעמים שתיים שתיים ביחד... ומהן פרשה המתחלקת לשתיים ונקראת בשתי שבתות אם יש צורך בכך, והיא 'אתם נצבים' הנחלקת ב'ילך משה'...).

כלומר, מדובר בפרשה אחת הנחלקת לעתים לשתי פרשות, בדיוק כפי שיטת 'סדר הקריאה'. דעה זו משתקפת אף בקטע מסורה מן הגניזה הקהירית. בקטע זה, הכולל הערות מסורה שונות, מופיע בסיום כל פרשה מניין פסוקיה. בסיום פרשת 'וילך' מופיע המניין 'שבעים', שהוא המניין הכולל של ניצבים-וילך, אך בסיום פרשת ניצבים מופיע המניין 'ארבעין פסוקי'. כלומר, הפרשה אחת היא, אך לעתים היא נחלקת.⁵⁴

ד. חלוקת הקריאה בפרשת האזינו מבוססת על מנהג קדמון שעוד נהג בבית המקדש: בשבתות במנחה שרו הלויים את שירת האזינו. מדי שבוע בשבוע הם שרו קטע אחד מתוך השירה בסדר עוקב, וכל שישה שבועות הסתיים מחזור אחד של השירה. ראשי הקטעים סומנו בראשי תיבות 'הזיו לך': האות ה'א מתייחסת ל'האזינו', האות ז'ז'ן לזכר ימות עולם', וכן הלאה. חלוקה זו נקבעה אף בקריאה בציבור – שישה קרואים לשירה והשביעי קורא את סיום הפרשה שאינו נכלל בשירה.⁵⁵ במשך השנים נפלו ספקות בפענוח של מקצת אותיות הסימן והועלו דעות שונות בשאלה לאילו פסוקים הן מכוונות.⁵⁶ עקב ייחודה של פרשה זו ראה 'סדר הקריאה' לחרוג מן התבנית של הציבור וציין אף את סדר הקריאה של האזינו

54 י' ייבין, 'קטע מחיבור מסורתי בבלי למקרא ולתרגום אונקלוס', ספר זיכרון לחנוך ילון, בעריכת י' קוטשר, ש' ליברמן ומ"צ קדרי, רמת גן תשל"ד, עמ' 101, סעיף 3; עופר (לעיל, הערה 13), עמ' 131, סעיף 2.6.

55 ראה: בבלי, ראש השנה לא ע"א.

56 על הדעות השונות בפתרון סימן הז'ז'ו ל'ך ראה: אנציקלופדיה תלמודית, ח, ערך 'הז'ז'ו ל'ך', עמ' תרא, ושם מובאות שש דעות שונות, ובהערה 25 נזכרת דעה נוספת מספר 'ערוגת הבושם'. על דעות אלה יש להוסיף את מנהג מרשלייאה (י' גרטנר, 'מנהג מרשלייאה: ספר המנהגות לר' משה ב"ר שמואל', קובץ על יד, כד [תשנ"ח], עמ' 121): האזינו, זכר, ימצאהו, וישמן, לו חכמו, כי ידין. דעה זו משתקפת גם בהגהתו של תוספות ישנים, ראש השנה לא ע"א, במסכת סופרים (מקורות אלה מסר לי אפרים בנימין כספי). קצנלנבוגן (לעיל, הערה 6), עמ' ריח, מביאה מנהג נוסף, המתועד בכ"י לונד 2: האזינו, זכר, י"י בדד, וירא, לולי, כי ידין. על המקורות הללו יש להוסיף, כמובן, את שיטת 'סדר הקריאה': האזינו, זכר, ירכיבהו, וירא, לולי, כי קרוב.

בשבת בשחרית.⁵⁷ לגבי חלוקת השירה יש ל'סדר הקריאה' מנהג ייחודי: האות למ"ד של הזיז'ך הוא הפסוק 'לולי כעס אויב' (דברים לב, כז), והאות כ"ף מכוונת לפסוק 'כי קרוב יום אידם' (דברים לב, לה). לפי המסורת המקובלת, 'כי קרוב יום אידם' מופיע באמצע פסוק, אך לפי מסורת 'סדר הקריאה' החל כאן פסוק חדש. חלוקה זו עולה בקנה אחד עם מקורות שונים במסורת בבב.⁵⁸ 'סדר הקריאה' הכיר את המסורת הרואה את 'כי קרוב יום אידם' כאמצע פסוק והוא מתפלמס אתה. כלשונו: 'ואל תהו קורין כשם שקורין באפריקה – שמסיימין שני פסוקין בפסוק אחד, >אלא<⁵⁹ לי נקם פסוק אחד בפני עצמו וכי קרוב יום אידם פסוק אחד הוא בפני עצמו'.

ה. מסדר הקריאה במועדים לא שרד אלא הסדר של חג הפסח. נכתב בו: 'בחולו שלפסח קרן ד' גברי – (כאן בא פירוט של סדר הקריאות, והוא כולל קריאה בספר אחד בלבד)... ובאלין ארבעה יומי דמועד מפקין תרי ספרי תורה – ג' ק[רן] בעינינא דיומא וחד ק[ארי] בפנחס מן והקרבתם אשה עולה'. כפי שכבר כתבנו לעיל, סעיף ב, המנהג המקורי של 'סדר הקריאה' הוא קריאה בספר אחד, ואילו המנהג לקרוא בשני ספרי תורה מקורו בהוספה בגיליון שחדרה אל תוך החיבור.

57 ראה: הוניג (לעיל, הערה 5), הכותב כי מנהג 'סדר הקריאה' היה להעלות שבעה קרואים בשני ובחמישי ובשבת במנחה של פרשת האזינו, ואף לסיים אז את כל הפרשה. טענה זו עולה לכאורה בקנה אחד עם הקטע שפרסם עופר, שבו מופיע סיום סדר הקריאה של פרשת האזינו, והעולים שם הם ישראלים הקוראים במצטבר את כל הפרשה. הוא מסביר זאת ברצון לקיים את חלוקת 'הזיז' ו'ל'ך' בכל הקריאות של פרשת האזינו. וראה: אור ישראל, לא (אדר תשס"ג), עמ' רלב, שם מביא הוניג מכתב ששלח לו יוסף עופר: 'קראתי את הערתו היפה של מ"מ הוניג, אבל יש פה בעיה, כיון שראשו של הקטע חסר, ייתכן שגם פה הובאה הקריאה לימות החול ואחר כך נאמר כי בשבת קורא לפי חלוקת הזיז ל'ך, בדיוק כמו במקורות שציין להם הוניג. ואם כן כל הענין בחזקת ספק'. על כך כותב הוניג: 'אבל החלוקה בקטע זה מסתיימת במילים אלו: "זכינו וסיימנו חומשה כשם שקורין במנחה בשבת ובשיני ובחמישי", ואס"כ מסתבר שחלוקה זו הינה לימות החול'. עתה, משנתגלו הדפים החסרים, מתברר שצדק עופר בהערתו, ואותה קריאה שראה הוניג לא הייתה קריאת שני וחמישי אלא קריאת שבת בשחרית, והמחבר ראה במקום זה לחרוג מן המסגרת של החיבור ולכתוב אף את סדר קריאת שחרית, משום ייחוד החלוקה של 'הזיז' ו'ל'ך'.

58 ראה: עופר (לעיל, הערה 13), עמ' 157.

59 השלמה שלי.

ה. השוואה לקונטרס 'עיבור שנים'

ר' יששכר אבן סוסאן (המאה השש עשרה) בספרו 'עיבור שנים'⁶⁰ מתאר שני קונטרסים בנושא קריאת התורה שבאו לידינו. אחד מהם מיוחס לגאונים וכולל רק את הקריאות בשחרית של שבת, ואילו השני מכיל אף את סדר הקריאות של שני וחמישי ושבת במנחה, ואינו מיוחס לגאונים. ראוי לבדוק אם יש קשר בין קונטרסים אלה לסדר הקריאה. נצטט כאן את המידע שמוסר אבן סוסאן על הקונטרסים הללו מתוך מהדורת דפוס ונציה של ספרו:

א"ש (=אמר יששכר) מצאתי כתוב בקונדרים ישן הפסקות הקריאות לשבעה העולין בס"ת לקרות בשחרית השבתות וכתוב עליהם שהם מסדר הגאונים ז"ל. ובקונדרים אחר מצאתי גם לעולים במנחה ובשני ובחמישי ואין כתוב עליהם כראשונים שם הגאונים, אבל מאד ישרו בעיני, ושמעתי מחכם שהם הפסקות עזרא הסופר עליו השלום שהיה הוא עצמו פוסק קריאות העולים לקראת בס"ת בהם,⁶¹ לכך ראיתי לכתוב כאן אלו ואלו, כי כולם צריכין לשלוחי ציבור

60 החיבור הגיע לידינו בשתי מהדורות כתב יד (אוטוגרפים) ובשתי מהדורות דפוס. לדעת הקר (י' הקר, 'יששכר אבן סוסאן על עליית כוהנים לתורה בשמחת חתנים', מנחה למנחם: קובץ מאמרים לכבוד הרב מנחם הכהן, בעריכת ח' עמית, א' הכהן וח' באר, ירושלים תשס"ח, עמ' 80–82) המהדורות נוצרו בסדר זה: (א) מהדורת דפוס קושטא שכ"ד, שפורסמה בשם 'תקון יששכר'. לדעת הקר, כתב היד שעמד בתשתיתה לא הגיע לידינו. (ב) כ"י פריס, הספרייה הלאומית heb. 1094 (המכון לתצלומי כתבי יד עבריים, סרט 15044). הקר סבור שזוהי מהדורת ביניים, בין דפוס קושטא לכ"י קהיר. (ג) כ"י קהיר JC 6 (שם, סרט 42559) נכתב או הועתק בשנים של"ד–של"ה. נוסח כתב יד זה שימש בסיס למהדורת דפוס ונציה. (ד) מהדורת דפוס ונציה של"ט. פורסמה בשם 'ספר עיבור שנים ותקופות'. כתבי היד מכילים תוספות, מחיקות והגהות שנוספו בין המהדורות. חשוב לציין לאוטוגרף נוסף של 'עיבור שנים' שלא נזכר במאמרו של הקר: סנקט פטרבורג, הספרייה הלאומית EVR II A 4/418 (שם, סרט 65368); לפי קטלוג המכון לתצלומי כתבי יד עבריים, על פי כתב יד זה נדפסה המהדורה הראשונה. עם זאת, מדובר בחלק קטן מן החיבור – ארבעה דפים – ולא נכלל בו הפרק על חלוקת קריאת התורה.

61 אזכור הקונטרס השני, העוסק בקריאת שני וחמישי, וייחוסו לעזרא הסופר מופיעים באופנים שונים במהדורות החיבור, כדלהלן: (א) בדפוס קושטא, עמ' 81 (מספור ידני בעותק שבספרייה הלאומית בירושלים), אין אזכור מפורש של הקונטרס השני, העוסק בקריאת שני וחמישי, אבל נראה כי סדר הקריאות בימות החול מועתק מקונטרס זה. בהמשך דבריו הוא מזכיר קונטרס אחר (ללא ייחוס לעזרא הסופר) שמסתבר כי הוא הקונטרס המדובר; (ב) בכ"י קהיר מופיע הייחוס לעזרא הסופר בהערה בגיליון, כלומר מדובר בתוספת מאוחרת; (ג) בדפוס ונציה, המובא כאן, הקונטרס מוזכר וגם מופיע הייחוס לעזרא; (ד) בכ"י פריס, עמ' 69, העביר ר' יששכר אבן סוסאן קולמוס למחיקה על כל האזכורים של הקונטרס השני והשאיר רק את הקריאות של שני וחמישי של קונטרס זה, שאינן נזכרות בקונטרס הראשון המיוחס לגאונים. ייתכן שעשה זאת בעקבות מידע נוסף (שהגיע לאחר הדפסת ונציה), ששלל את הייחוס לעזרא הסופר.

ולכבוד הגאוני' ואותם ראשונים ז"ל שסדרום וכתבום ונכון לנהוג בהם, כי מאד טובים ויפים הם. ואלו הם...⁶²

בדיקה של הקונטרס השני, המתאר את הקריאה בשני ובחמישי, מעלה חוסר התאמה מובהק בינו לבין 'סדר הקריאה'. את הקונטרס הראשון קשה להשוות ל'סדר הקריאה' משום שהתכנים שלהם אינם חופפים: 'סדר הקריאה' עוסק בקריאות של שני וחמישי ושבת במנחה, ואילו הקונטרס בקריאה בשבת בשחרית. עם זאת, נקודות ההשקה מלמדות שאין קשר בין המקורות. זאת ועוד, כמה מנקודות ההשקה אף מבליטות את קדמותו של 'סדר הקריאה' לעומת איחורו של הקונטרס שראה אבן סוסאן. ונציין שתי דוגמאות:

א. 'סדר הקריאה' מביא אחרי פרשת וארא את הקריאה של פרשת השכם, לעומת הקונטרס, המציין את הקריאה הרגילה – פרשת בא.⁶³

ב. בפרשת האזינו מביא 'סדר הקריאה' באופן חריג, כאמור, את סדר הקריאה של שבת בשחרית,⁶⁴ והיא אינה חופפת לקריאה המופיעה בקונטרס.⁶⁵

נמצינו למדים, לכאורה, שהקונטרס השני שעמד לפני אבן סוסאן שונה מ'סדר הקריאה'. הוא מציג את הסדר המקובל היום ולא את מנהג בבל הקדום, ומכאן שייחוס הקונטרס לגאונים בטעות יסודו.⁶⁶ מכל מקום, הקונטרס משמר מנהג עתיק אחד, כפי שעולה מעדותו של אבן סוסאן: 'סדר נצבים וילך לא מצאתי כתובים פרודים בזה הקונטרס של הגאונים ז"ל אלא מחוברים, ושמא תמיד היו נוהגין בהם מחוברי' ולא פרודים כמונו'.⁶⁷ כפי שנתברר לעיל (סעיף ד, דוגמה ג), במנהג הקדום לא היו מחלקים את פרשת ניצבים כלל והיא נקראה ברצף אחד עם פרשת וילך. דעה זו הייתה גם נחלת בעל הקונטרס.

62 המובאה כאן על פי עיבור שנים, ונציה של"ט, חלק המנהגות, דף עז ע"ב.

63 עדיין ניתן היה לטעון, שבבבל לא היה נוהג אחיד ושני החיבורים מתעדים מנהג בבל שנהג במקומות שונים. ואולם, לפי מה שכתבנו לעיל, סעיף ג, דוגמה (א), ובהערה 31, ברור כי פרשת 'השכם' היא זו שהייתה מנהג בבל הקדמון ולא פרשת בא.

64 ראה לעיל, סעיף ד, דוגמה (ד).

65 בקונטרס של אבן סוסאן נשמטה כאן העלייה החמישית. אבן סוסאן מתחבט בדבר: 'ולא ידעתי מה אם טעות סופר נפל כאן או סברה יחידה היא'. בין כך ובין כך, הסדר שם אינו מקביל ל'סדר הקריאה'.

66 עם זאת, ייתכן שבסיס הרשימה נעשה על פי רשימה גאונית, והיא תוקנה באי אלו מקומות למנהג שרווח במקומו של עורך הקונטרס.

67 עיבור שנים (לעיל, הערה 60), דף עט ע"א.

ו. דרך ההדרת 'סדר הקריאה'

הנוסח הועתק ככתבו מכתב היד, לרבות קיצורי המילים. אף הקטעים שכבר פורסמו נבדקו שוב בכתב היד ותוקנו בהם מספר שגיאות. לנוחות הקורא, הושלמו המילים המקוצרות בכתב היד,⁶⁸ אך רק לאחר הגרש המסמן את גבולות המילה המקורית. לעתים שכח המעתיק לסמן גרש במילה מקוצרת והשלמנו את הגרש ללא ציון נוסף. במקביל לכל קריאה צוין מראה המקום שלה בתורה. לא צוין החומש משום שהדבר ברור, לבד מקריאות המועדים, שבהן צוין גם שם החומש.

מקרא

[]	שחזור קרע וחסר בדף.
()	מחיקה בידי המעתיק.
[[]]	מקום לא קריא כיום שפענח המהדיר הקודם.
< >	הוספה מסברת המהדיר והערות נוספות.
{ }	מחיקה מסברת המהדיר.
	הוספה בין השורות.
	גופן מתאר (ש) לציון קריאה מסופקת.

כתב עילי

המקור: סדר קריאת התורה

<דף 1 ע"א, קיימברידג', T-S AS 139.141>

[]	וי]
[]	[תק]נו [פ]
[]	[שבמנחה בימ]ים טובים

68 להלן פענוח של ראשי התיבות הנפוצים בחיבור: (1) הוראה לתחילת הקריאה מופיעה בדרך כלל בראשי תיבות בסגנון הבא: כ' מ' / ו' ק' מ' / ו'ש' ק' מ'. את פתרון ראשי התיבות הללו נוכל ללמוד מן המקומות הספורים שבהם כתב 'סדר הקריאה' את המילה כולה. כ': כוהן. צורה מלאה זו מופיע רק בקריאות המועדים (אם לא ניקח בחשבון את פרשת וירא, שבה מופיעה המילה 'כה[ן]', אך האותיות מטושטשות וייתכן שיש לקרוא: 'בא[ל]ונו ממרא[ן]'). ק': קרי/קארי. קרי מופיע בפרשת וזאת הברכה; קארי מופיע במקרים רבים בקריאות המועדים. מ': מן. כך בפרשות לך לך, שמיני, וזאת הברכה, ובמקרים רבים בקריאות המועדים. ו': ולוי. בדרך כלל בצורה מלאה. בצורה מקוצרת הוא מופיע בפרשות אמור, בהר, בחוקות, במדבר, פינחס, ואתחנן, עקב, ראה, שופטים, כי תצא, כי תבוא, האזינו (פעמיים), ופעמיים בקריאות המועדים. ויש: וישראל. ברוב המקרים המילה מופיעה בצורה מלאה. בשאר המקרים היא מופיעה בקיצור. (2) הוראה לסיום הקריאה – מילה אחת המופיעה בקיצור. וע': ועד. ברוב המקרים המילה מופיעה בצורה חסרה, אך ברבים מן המקרים היא מופיעה בצורה מלאה. שם ה' נכתב בצורה הבאה: י'. סימן הקיצור הוא גרש מעל האות ולא נקודה מעל האות, כפי שנפוץ בהעתקות מימי הביניים המוקדמים.

וְכַךְ מִיָּנְהַג בִּשְׁתֵּי יִשְׁנֵיבוֹת⁶⁹
 קִמְנִיין
 וַיֹּאמֶר [י"י אֵל אַבְרָם]
 [כֹּהֵן קָרִי מִן וַיֹּאמֶר] י"י אֵל אַבְרָם וְעַד [וַיִּלְךְ אַבְרָם]
 וְלֹו קָרִי [מִן וַיִּלְךְ אַבְרָם וְעַד] וַיֹּרֶא י"י אֵל אַבְרָם
 וַיִּשְׂרָאֵל קָרִי מִן וַיֹּרֶא י"י אֵל אַבְרָם וְעַד וַיְהִי כְּבֹוא אַבְרָם מִצְרִימָה
 וַיֹּרֶא אֱלֹוֹ י"י
 כֹּהֵן⁷⁰ קָרִי מִן וַיֹּרֶא אֱלֹוֹ י"י וְעַד...

<ע"ב>

[וְלֹוֹ קָרִי מִן וַיִּתְרַצֵּוּ] וְעַד וַיִּצָּא הָרֶאֱשׁוֹן אֲדַמּוֹנִי
 [וַיִּשְׂרָאֵל קָרִי מִן וַיִּצָּא הָרֶאֱשׁוֹן וְ] עַד וַיִּזְדַּי [עֵקֶב]
 [וַיִּצָּא יַעֲקֹב]
 [כֹּהֵן קָרִי מִן וַיִּצָּא יַעֲקֹב וְ] עַד וְהָנָה י"י [נִצַּב עָלָיו]
 [וְלֹוֹ קָרִי מִן וְהָנָה י"י נִצַּב עָלָיו וְ] עַד וַיִּקַּץ [יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ]
 [וַיִּשְׂרָאֵל קָרִי מִן וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וְ] עַד וַיִּהְיֶה [הָאֲבִיחַ]
 [וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים]
 כֹּהֵן קָרִי מִן וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וְעַד וַיִּשׁוּבוּ [הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב]
 [וְלֹוֹ קָרִי מִן וַיִּשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים וְ] עַד וַיֹּאמֶר [יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אֲבִי אַבְרָהָם]
 וַיִּשְׂרָאֵל קָרִי מִן וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וְעַד וַיִּלְכַּן שֵׁם

<דף 2 ע"א, בודפסט, גניזה 430>

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב
 [[כֹּהֵן קָרִי מִן]] וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב וְעַד וַיִּרְאוּ אֲחָיו כִּי אֵיתָו
 וְלֹוֹ קָרִי מִן וַיִּרְ[[אוּ]] חֲיָו וְעַד וְהָנָה אֲנַחְנוּ מֵאֲלֹמִים
 וַיִּשְׂרָאֵל קָרִי מִן וְהָנָה אֲנַחְנוּ [[וְעַד]] וַיִּלְכּוּ אֲחָיו לְרַעוּת
 וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתִים יָמִים
 כֹּהֵן קָרִי מִן וַיְהִי מִקֵּץ וְעַד וַתֵּאכְלָנָה הַפְּרוֹת
 וְלֹוֹ קָרִי מִן וַתֵּא[[כְּלָ]]נָה הַפְּרוֹת וְעַד וַתִּבְלַעְנָה
 וַיִּשְׂרָאֵל קָרִי מִן וַתִּבְלַעְנָה וְעַד וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל יוֹסֵף

69 ראה סעיף ג ובהערות 44, 45, 47.

70 ייתכן שיש לקרוא 'בא'לויני'; ראה גם לעיל, הערה 68.

מד, יח	ויגש אליו
מד, כא	כֹּהֵן קָרִי מִן וִיגֹשׁ אֵלָיו וְעֵד וְתֹאמַר אֵל עַ[בְּדִי]ךְ
מד, כד	וְלֹוֹ קָרִי מִן וְתֹאמַר אֵל עַבְדֶּיךָ וְעֵד וְיֵהִי כִי עָלִינוּ
מד, לא	וְיִשְׂרָאֵל קָרִי מִן וְיֵהִי כִי עָלִינוּ וְעַד וְהִיָּה כְּרֹאוֹתוֹ
מז, כח	וְיַחֲזִיק יַעֲקֹב
מח, א	כֹּהֵן קָרִי מִן וְיַחֲזִיק יַעֲקֹב וְעֵד וְיֵהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים
	מִשּׁוּם דִּהְיוּ ד' פְּסוּקִין יִקְרִי אוֹתָם כּוֹלָם כֹּהֵן ⁷¹
מח, ד	וְלֹוֹ קָרִי מִן וְיֵהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְעֵד וְיֹאמַר אֱלִי הִנְנִי מִפְּרֶךְ
מח, י	וְיִשְׂרָאֵל קָרִי מִן וְיֹאמַר אֱלִי וְעֵד וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל
א, א	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
א, ה	כֹּהֵן קָרִי מִן וְאֵלֶּה שְׁמוֹת וְעַד וְיֵהִי כָל נֶפֶשׁ
א, ח	וְלֹוֹ קָרִי מִן וְיֵהִי וְעֵד וְיִקָּם מֶלֶךְ חֹדֶשׁ
א, יג	וְיִשְׂרָאֵל <קָרִי> מִן וְיִקָּם מֶלֶךְ וְעֵד וְיַעֲבִידוּ מִצְרַיִם
ו, ב	וְיִדְבַּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה
ו, ה	כֹּהֵן קָרִי מִן וְיִדְבַּר אֱלֹהִים וְעֵד וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי
ו, י	וְלֹוֹ קָרִי מִן וְגַם אֲנִי וְעֵד וְיִדְבַּר יִי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר בֹּא דַבֵּר
	<ע"ב>
ו, יד	וְיִשְׂרָאֵל קָרִי מִן וְיִדְבַּר יִי וְעֵד אֵלֶּה רַחֲשֵׁי בִינָת
ט, יג	וְיֹאמַר יִי אֵל מֹשֶׁה הִשְׁכַּח ⁷²
ט, טז	כֹּהֵן קָרִי מִן וְיֹאמַר [[יִי]] וְעֵד וְאוֹלָם בְּעִבּוֹר זֹאת
ט, יט	וְלֹוֹ קָרִי מִן וְאוֹלָם בְּעִבּוֹר וְעֵד וְעֵתָה שְׁלַח הָעֵז
ט, כז	וְיִשְׂרָאֵל קָרִי מִן וְעֵתָה שְׁלַח הָעֵז וְעֵד וְיִשְׁלַח פְּרָעָה {וְהִנֵּה}
יג, יז	וְיֵהִי בִשְׁלַח
יג, כ	כֹּהֵן קָרִי מִן וְיֵהִי בִשְׁלַח וְעֵד וְיִסְעוּ מִסּוּכֹת
יד, א	וְלֹוֹ קָרִי מִן וְיִסְעוּ וְעֵד וְיִדְבַּר יִי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשׁוּבוּ
יד, ט	וְיִשְׂרָאֵל קָרִי מִן וְיִדְבַּר וְעֵד וְיִרְדְּפוּ מִצְרַיִם
יח, א	וְיִשְׁמַע יִתְרוֹ
יח, ד	כֹּהֵן קָרִי מִן וְיִשְׁמַע וְעֵד וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר

71 ראה סעיף ד, דוגמה (א).

72 ראה סעיף ג, דוגמה (א).

ולוי ק'רי מ'ן ושם הא'חד ועד ויצא משה לקראת
 וישראל ק'רי מ'ן ויצא משה ועד ויהי ממחרת וישב
 ואלה המשפטים
 כ'הן ק'רי מ'ן ואלה המ'שפטים וע'ד {ו} אם אדניו יתן
 ולוי ק'רי מ'ן {ו} אם אד'ניו וע'ד י'כי ימכור'ד איש
 וישראל ק'רי מ'ן י'כי ימכור ועד {ו} מכה איש ומת
 ויקחו לי תר'ומה
 כ'הן ק'רי מ'ן ויקחו לי ועד ותכלת וארגמן
 ולוי ק'רי מ'ן ותכלת וע'ד ועשו ארון
 וישראל ק'רי מ'ן ועשו ארון וע'ד ועשית כפורת
 ואתה תצוה א'ת ב'ני יש'ראל
 כ'הן ק'רי מ'ן ואתה תצוה וע'ד ועשו את האפוד
 ולוי ק'רי מ'ן ועשו את וע'ד ולקחת את שתי אבני
 וישראל ק'רי מ'ן ולקחת וע'ד ועשית משבצות
 כי תשא

כ'הן ק'רי מ'ן כי תשא

<דף 3 ע"א, אוקספורד, MS heb. E.45.5>

וע'ד כל העובר ע'ל הפקודים
 ולוי ק'רי מ'ן כל העובר וע'ד וידבר ועשית כיוור
 וישראל ק'רי מ'ן וידבר וע'ד וידבר
 ויקהל מ'שה
 כ'הן ק'רי מ'ן ויקהל וע'ד ויאמר משה א'ל כ'ל עדת
 ולוי ק'רי מ'ן ויאמר משה וע'ד ועורות אילים
 וישראל ק'רי מ'ן ועורות וע'ד {ו} את המשכן {תעשה}
 אלה פקודי
 כ'הן ק'רי מ'ן אלה פקודי ועד כל הזהב
 ולוי ק'רי מ'ן {אלה פ'} <כל הזהב> וע'ד ויהי מאת ככר הכ'סף
 וישראל ק'רי מ'ן ויהי מאת וע'ד ויעש את האפוד
 ויקרא
 כ'הן ק'רי מ'ן ויקרא וע'ד וסמך ידו

א, ז	ולוי קרי מן וסמך ועד ונתנו בני
א, יד	וישראל קרי מן ונתנו ועד ואם מן העוף
א, ו	צו את אהרן
ו, ד	כהן קרי מן צו ועד ופשט את בגדיו
ו, ז	ולוי קרי מן ופשט ועד וזאת תורת
ו, יב	וישראל קרי מן וזאת תורת ועד וידבר זה
ט, א	ויהי ביום השמיני
ט, ד	כהן קרי מן ויהי ועד ושור ואיל
ט, ז	ולוי קרי מן ושור ועד ויאמר משה אל אהרן
ט, יא	וישראל קרי מן ויאמר משה ועד ואת הבשר ואת העור
יב, א	אשה כי תזריע
	כהן קרי <מן אשה כי תזריע>
	<ע"ב>
יב, ד	ועד ושלשים יום
יג, א	ולוי קרי מן ושלשים יום ועד וידבר
יג, ה	וישראל קרי מן וידבר ועד וראהו הכהן
יד, א	זאת תהיה
יד, ד	כהן קרי מן וידבר ועד וצוה הכהן
יד, ז	ולוי קרי מן וצוה ועד והזה
יד, יג	וישראל קרי מן והזה ועד ושחט
טז, א	אחרי מות
טז, ד	כהן קרי מן וידבר ועד כתונת בד קדש
טז, ז	ולוי קרי מן כתנת ועד ולקח
טז, יב	וישראל קרי מן ולקח ועד ולקח מלא המחתה
יט, א	קדושים תהיו
יט, ד	כהן קרי מן קדושים ועד אל תפנו אל
יט, ז	ולוי קרי מן אל תפנו ועד ואם האכול יאכל
יט, יא	וישראל קרי מן ואם האכול ועד לא תיגנובו
כא, א	אמור אל הכהנים
כא, ד	כהן קרי מן אמור אל הכהנים ועד לא יטמא בעל בעמיו

ול'וי ק'רי מ'ן לא יט'מא וע'ד אשה זונה
 וישראל ק'רי מ'ן אש'ה זונה וע'ד וידבר
 בהר סיני
 כ'הן ק'רי מ'ן וידבר וע'ד ובשנה
 ול'וי ק'רי מ'ן ובשנה וע'ד וספרת לך
 וישראל ק'רי מ'ן וספרת וע'ד {ו} כי יובל היא
 אם בחוקתי
 כ'הן ק'רי מ'ן אם בחוקתי וע'ד ונתתי שלום
 ול'וי ק'רי מ'ן ונתתי וע'ד ופניתי אליכם
 וישראל ק'רי מ'ן ופניתי וע'ד פיסקא
 כו, ז
 כא, טז
 כה, א
 כה, ד
 כה, ח
 כה, יב
 כו, ג
 כו, ו
 כו, ט
 כו, יג

<דף 4 ע"א, אוקספורד, MS heb. E.33.12>

וידבר
 כ'הן ק'רי מ'ן וידבר וע'ד ואיתכם יהיו א'יש
 ול'וי ק'רי מ'ן ואיתכם וע'ד ליהודה נח'שון
 וישראל ק'רי מ'ן ליהודה וע'ד ויהיו בני ראובן
 נשא
 כ'הן ק'רי מ'ן וידבר וע'ד זאת עבודת
 ולוי ק'רי מ'ן זאת עבודת וע'ד על פי אהרן ובניו
 וישראל ק'רי מ'ן ע'ל פי אהרן וע'ד ויפקוד משה ואהרן
 בהעלותך
 כ'הן ק'רי מ'ן בהעלותך וע'ד וידבר
 ולוי ק'רי מ'ן וידבר וע'ד ולקחו פר בן בקר
 וישראל ק'רי מ'ן ולקחו וע'ד והלויים יסמכו א'ת ידיהם
 שלח לך אנשים
 כ'הן ק'רי מ'ן וידבר וע'ד ואלה שמותם
 ולוי ק'רי מ'ן ואל'ה שמ'ותם וע'ד למטה יששכר
 וישראל ק'רי מ'ן למטה יששכר וע'ד וישלח אתם משה
 ויקח קרח
 כ'הן ק'רי מ'ן ויקח קרח וע'ד וישמע משה
 ולוי ק'רי מ'ן וישמ[ע] מ'שה ועד ותנו בהן אש
 וישראל ק'רי מ'ן ותנו בהן אש וע'ד וישלח משה לקרא
 א, א
 א, ד
 א, ז
 א, כ
 ד, כא
 ד, כד
 ד, כז
 ד, לד
 ח, א
 ח, ה
 ח, ח
 ח, יב
 יג, א
 יג, ד
 יג, ז
 יג, יז
 טז, א
 טז, ד
 טז, ז
 טז, יב

זאת חוקת התורה
 כ'הן ק'רי מ'ן זאת חוקת וע'ד ולקח אלעזר הכ'הן
 ולוי ק'רי מ'ן ולקח אלעזר וע'ד וכיבס בגדיו
 וישראל ק'רי מ'ן

<ע"ב>

וכבס בגדיו וע'ד הנוגיע במת
 וירא בלק
 כ'הן ק'רי מ'ן וירא בלק וע'ד וישלח מלאכים
 ולוי ק'רי מ'ן וישלח מלאכים אל בלעם וע'ד ויבאו אל בלעם
 וישראל ק'רי מ'ן ויבאו אל בלעם וע'ד ויקם בלעם בבקר ויחבש
 פנחס בן אלע'זר
 כ'הן ק'רי מ'ן וידבר וע'ד והיתה לו ולזרעו
 ולוי ק'רי מ'ן והיתה לו וע'ד וידבר
 וישראל ק'רי מ'ן וידבר וע'ד ראובן בכור ישראל
 ראשי המטות
 כ'הן ק'רי מ'ן ראשי המטות וע'ד ושמע אביה
 ולוי ק'רי מ'ן ושמע אביה וע'ד ושמע אישה
 וישראל ק'רי מ'ן ושמע אישה וע'ד כל נדר
 אלה מסעי
 כ'הן ק'רי מ'ן אלה מסעי וע'ד ומצרים מקברים
 ולוי ק'רי מ'ן ומצרים מקברים וע'ד ויסעו מאיתם
 וישראל ק'רי מ'ן ויסעו מאיתם וע'ד ויסעו ממ'בר סין
 אלה הדברים
 כ'הן ק'רי מ'ן אלה ה'דב'ר'ים ועד אחרי הכות[ו]
 ולוי ק'רי מ'ן אחרי הכותו וע'ד פנו וסע'ז לכם
 וישראל ק'רי מ'ן פנו וסעו וע'ד איכה אשא לבדי

<דף 5 ע"א, אוקספורד, MS heb. E.33.13>

ואתחנן אל
 כ'הן ק'רי מ'ן ואתחנן ועד ויתעבר יי
 ולוי ק'רי מ'ן ויתעבר וע'ד פיס'קא ועתה ישראל
 וישראל ק'רי מ'ן ועתה וע'ד ראה

והיה עקב תש'מעון
 כ'הן ק'רי מ'ן והיה עקב וע'ד כי תאמר בלבבך
 ול'וי ק'רי מ'ן כי תאמר וע'ד וגם את הצרע'ה
 ויש'ראל ק'רי מ'ן וגם א'ת הצרעה וע'ד כל המצוה
 ראה א'נכי
 כ'הן ק'רי מ'ן ראה אנכי וע'ד פ'סקא והיה כי יביאך
 ול'וי ק'רי מ'ן והיה וע'ד ושמרתם לעשות
 ויש'ראל ק'רי מ'ן ושמר'תם לעשו'ת וע'ד והבאתם שמה
 שפטים ושוטרים
 כ'הן ק'רי מ'ן שופ'טים ושוטרים וע'ד לא תטע לך
 ול'וי ק'רי מ'ן תטע וע'ד פ'סקא כי ימצא בקרבך
 ויש'ראל ק'רי מ'ן כי ימצא בק'רבך וע'ד כי יפלא ממך דבר
 כי תצא למלחמה
 כ'הן ק'רי מ'ן כי תצא למ'לחמה וע'ד כי תהיין לאיש
 ול'וי ק'רי מ'ן כי תהיין לאיש וע'ד כי (תה) יהיה לאיש בן
 ויש'ראל ק'רי מ'ן כי יהיה לאיש בן סורר וע'ד וכי יהיה בא'ש
 והיה כי תב'א

<ע'ב>

כ'הן ק'רי מ'ן והיה כי תבא וע'ד ולקח הכהן
 ול'וי ק'רי מ'ן ולקח הכהן וע'ד ונצעק
 ויש'ראל ק'רי מ'ן ונצעק וע'ד כי תכלה לעשר
 אתם ניצבים
 ק'רי כ'הן <!!> מ'ן אתם ניצבים וע'ד למען הקים
 ולוי ק'רי מ'ן למען הקים וע'ד כי אתם ידעתם
 ויש'ראל ק'רי מ'ן כי אתם ידע'תם וע'ד לא יאבה יי
 וכד מ'קלע שבתא יתירא קרינן וילך משה⁷³
 כ'הן ק'רי מ'ן וילך משה ועד ועשה יי להם
 ולוי ק'רי מ'ן ועשה יי וע'ד ויקרא משה
 ויש'ראל ק'רי מ'ן ויקרא משה ועד בבוא כל ישראל

הא[ז]נו השמים
 כ'הן ק'רי מ'ן האזינו וע'ד הצור
 ול'וי ק'רי מ'ן הצור וע'ד בהנחיל על'יון
 ויש'ראל ק'רי מ'ן בהנחיל על'יון וע'ד ירכיביהו
 לב, א
 לב, ד
 לב, ח
 לב, יג

זה במנחה ובשיני ובחמישי, אבל שבת שחל להיות בין ראש השנה
 ליום הכיפורים, סימן ה'ז'י' ל'74

כ'הן ק'רי מ'ן האזינו ע'ד זכור
 ול'וי ק'רי מ'ן זכור וע'ד ירכיביהו
 ויש'ראל ק'רי מ'ן ירכיביהו וע'ד וירא יי וינאץ
 לב, ז
 לב, יג
 לב, יט

<דף 6 ע"א, אוקספורד, MS heb. E.45.6>

ויש'ראל אחר ק'רי מ'ן וירא יי ועד לולי כע'ס אויב
 ויש'ראל אחר ק'רי מ'ן לולי וע'ד כי קרוב יום אידם
 ואל תהו קורין כשם שקורין באפריקיה שמסיימין שני פסוקין בפיסוק אחד. לי
 נקם פיסוק אחד בפני עצמו וכי קרוב יום אידם פיסוק אחד הוא בפני עצמו⁷⁵
 ומ'ן כי קרוב יום אידם וע'ד ויבא משה
 ויש'ראל אחר ק'רי מ'ן ויבא משה וע'ד סוף פרשה
 וזאת הברכה
 כ'הן ק'רי מ'ן וזאת הברכה וע'ד ויהי בישורון
 ולוי ק'רי מ'ן ויהי בישורון וע'ד וללוי אמר
 ויש'ראל קרי מן וללוי אמר וע'ד וליוסף אמר
 לב, כז
 לב, לה²
 לב, מד
 לב, נב
 לב, א
 לב, ה
 לב, ח
 לב, יג

זכינו וסיימנו חומשה כשם שקורין במנחה בשבת ובשיני ובחמישי
 סידורן שלמועדים

אילו פרשיות והפטורות שלימים טובים

ביומא קדמאה דפיסחא

<ע"ב>

דניסן⁷⁶ קארו בסיפרא בפרשתא דהשכם בבקר מ'ן

והיה היום הזה לכם לזיכרון וע'ד קדש לי כל בכור
 שמות יב, יד – יג, א

74 ראה סעיף ד, דוגמה (ד).

75 ראה סעיף ג והערה 32.

76 הלשון 'ביומא קדמאה דפיסחא דניסן' לכאורה לא מובן: האם קיים פסח שאינו בניסן?! נראה כי 'סדר הקריאה' שאב לשון זו מהלכות פסוקות (לעיל, הערה 42), עמ' תמט, ושם הלשון: 'ביומא קדמאה

כ'הן ק'ארי מ'ן והיה היום הזה וע'ד ושמרתם
 ול'וי ק'ארי מ'ן ושמרתם וע'ד ויקרא משה
 וישראל ק'ארי מ'ן ויקרא משה וע'ד והיה כי תבואו
 וישראל אחר ק'ארי מ'ן והיה כי וע'ד ויהי בחצי הלילה
 וישראל אחר ק'ארי מ'ן ויהי בחצי וע'ד ויסעו בני ישראל
 וישראל אחר ק'ארי מ'ן ויסעו וע'ד קדש לי כל
 ביום טוב קורין חמשה גברי – כ'הן ול'וי וג' מישראל
 ובחולא דמועדא קורין ארבעה גברי
 ובראש חודש קורין ארבעה גברי – כהן ולוי וישראל תרין
 ובחנוכה ג' גברי
 ובפורים ג' גברי⁷⁷
 וביומא קדמא'ה דפסחא מפקין תרי ספרי תורה, חד דמישכו וחד
 בפרשתא דפנחס מן ובחדש הראשון עד סוף פיסקא
 ומפטיר ביהושוע מ'ן ויאמר יהושוע <! אל
 >דף 7 ע"א, בודפסט, גניזה 430
 העם התקדשו עד ויהי שמעו בכל הארץ
 יומא תינינא דפסחא קארי מן שור או כשב או עז עד
 ובקוצרכם את קצ'ר אר'צכם
 ומפקין ספר תורה וקארי כהן מן וידבר עד וכי תזבחו
 ולוי קארי מן וכי תזבחו עד וידבר
 וישראל קא'רי מ'ן ויד'בר עד אלה מועדי ייי
 וישראל אחר קא'רי מ'ן אלה מועדי ע'ד וידבר
 וישראל אחר קארי מ'ן וידבר ע'ד ובקוצרכם
 ומפט'ר קארי כדאתמול באוריתא ומפטיר במלכי מן בן {שבע שנים יואש}
 >שמנה שנה יאשיהו⁷⁸ במלכו ע'ד ואחריו לא קם כמוהו
 בחולו שלפסח קרן ד' גברי⁷⁹
 ק'ארי כהן מן וידבר יי וקדש לי כ'ל בכור עד והיה כי יביאך
 שמות יג, א – יג, ה

דדיבחא דניסן'. משפט זה מובן בהחלט, שהרי אף בחגים האחרים זובחים זבחים. עורך 'סדר הקריאה'
 שינה מילה אחת ובכך הפך את הלשון קשה וסתומה.

77 מניין הקרואים המובא פה מתאים לכללים שבמשנת מגילה ד, ב.

78 התיקון מסתבר מאוד וכן הוא בהלכות פסוקות (לעיל, הערה 42), עמ' תנא.

79 ראה סעיף ד, דוגמה (ה).

ולוי ק'ארי {מן קדש לי} (עד והיה) מן והיה כ' יביאך ע'ד והגדת לבנך
 ישראל ק'ארי מ'ן והגדתה לבנך ע'ד והיה כי יביאך
 ישראל א[[חר]] ק'ארי מן והיה כ' יביאך וע'ד והיה בשלח פרעה
 יומא רב'עא קרן באלה המשפטים אם כסף תלוה את

<ע'ב>

עמי עד לא תבשל גדי בחלב אמו
 ומפקין ספר תורה. ק'ארי כהן מ'ן אם כסף ע'ד אלהים לא תקלל
 ולוי ק'ארי מ'ן אלהים עד לא תישא
 ישראל ק'ארי מ'ן לא תישא ע'ד לא תטה מש'פט
 ישראל אחר ק'ארי מ'ן לא תטה מש'פט ע'ד לא תבשל גדי
 יומא ה' קרן בכי תישא מ'ן פסל לך עד לא תבשל גדי
 ומפקין ספר תורה. ק'ארי כהן מ'ן ויאמר יי אל משה פסל לך ע'ד ויפסל שני
 ולוי קרי מ'ן ויפסל ע'ד נצר חסד
 ישראל ק'ארי מ'ן נצר ע'ד שמר לך
 ישראל אחר ק'ארי מ'ן שמר לך עד לא תבשל גדי
 יום ו קרן בסדר בהעלתך מן וידבר יי אל משה במדבר סיני ע'ד
 ולגר ולאזרח הארץ
 ומפקין ספר תורה. ק'ארי כהן מ'ן וידבר ע'ד וידבר משה
 ולוי ק'ארי מ'ן וידבר משה ע'ד וידבר יי
 ישראל [ק'ארי מ'ן] וידבר יי ע'ד לא ישאירו
 ישראל אחר ק'ארי מ'ן לא ישאירו [מ'מנו ע]ד ולאזרח הארץ
 ובאלין ארבעה יומי דמועד מפקין תרי ספרי תורה –
 ג' ק'רן בעינינא דיומא וחד ק'ארי בפנחס מן
 {והקברתם} <והקברתם> אשה עולה ע'ד סוף פיסקא⁸⁰
 בר מ' ביום השביעי

במדבר ט, א – ט, יד

ט, ד

ט, ט

ט, יב

ט, יד

כח, יט – כח, כה

